სხივი

რუსეთის სოციალდემოკრატიული მუშათა პარტია

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

თფილისი

სამშაბათი 3 (16) იანვარი

1906

ცალკე ნომერი 3 კაპეიკი.

წელიწადი მეორე.

გაზეთი „სხივი" წლიურათ ღირს 6 მანეთი, თვიურათ 50 კაპეიკი, ცალკე ნომერი 3 კაპეიკი. განცხადების ფასი: ჩვეულებრივი სტრიქონი [illegible] ტიტით პირველ გვერდზე 15 კაპ., უკანასკნ[ელ] გვერდზე 10 კაპ. რედაქციასთან მოლაპარაკ[ება] დაუბეჭდავ წერილების შესახებ შეიძლება ნაშ[უა]დღევის 3—5 საათამდე.

რედაქცია იმყოფება ველიკოკნ. ქუჩ., № 17.

ტელეფონი №

№ 11 ყოველდღიური სოციალ-დემოკრატიული გაზეთი. №

გასული წლის ექვს დეკემბრიდან გამოდის

ყოველდღიური სოციალდემოკრატიული გაზეთი

„ს ხ ი ვ ი"

ჩვენი გაზეთი კავკასიის სოციალდემოკრატიული მუშათა ორგანიზაციების ორგანოა. რევოლიუციონურ პროლეტარიატის თავგანწირულმა ბრძოლამ თვითმპყრობელობის კედელი შეანგრია და მთელ რუსეთს სიტყვის თავისუფლება მიანიჭა. ის ახლა სარგებლობს ამ ახალ იარაღით, რომ მით კიდევ უფრო გაამაგროს თავისი პარტია, სოციალ-დემოკრატია, და მედგრად გასწიოს წინ თავის მიზნისაკენ.

„სხივი" წელიწადში ღირს 6 მანეთად, თვეში 50 კ., თითო ცალი 3 კაპ.

რედაქციის ადრესი: ველიკოკნიაჟესკაია ქუჩა № 17. (ვორონცოვის ძეგლიდან მე-9 სახლი).

ხელის მოწერა მიიღება:

თფილისში

ვერის უფასო სამკითხველოში ნინა კალანდარიშვილთან. ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებაში, ქუჩუკაშვილთან. ნაძალადევის უფასო სამკითხველოში მარიამ ელიავასთან. ვაგზალზე 1 კლასის ბუფეტში შალვა ქანტურიშვილთან და თვით რედაქციაში.

თბილისს გარეთ.

ადგილობრივ სოც.-დემ. მუშათა ორგანიზაციებში.

ფოსტის ადრესი: Тифлисъ, Редакція „СХИВИ".

დარია ზაალის ასული წერეთლისა, ანნა და კონსტანტინე წერეთლები, სიდონია და ნინა ნიჟარაძეები, გულითადის მწუხარებით აუწყებენ ნათესავთა და ნაცნობთა უდროვოთ დაკარგვასა პირველი ძვირფასი მეუღლისა, მეორენი საყვარელი მამისა, ხოლო დანარჩენები სიძისა

აბესალომ დარისპანის ძის წერეთლისას

და სთხოვენ ნათესავთა და ნაცნობთ მობრძანდენ გამოსვენებაზე ოთხშაბათს, დილის 10 საათზე. ლოჩინის პერეულკა, საკუთარი სახლები № 16.

მთავრობის პლანები.

ვიტეს მთავრობამ, როგორც იყო, მიიღო თავისი ჩვეულებრივი სახე. ის ახლა თავის გულის წადილს აღარ მალავს, უგზო-უკვლოდ აღარ დაიხეტება, ღობე-ყორეს აღარ ედება. მან უკვე შეიმუშავა თავისი პლანები. შეიდგინა გარკვეული პოლიტიკური პროგრამა და მისგანხორციელებას იშვიათი თავხედობით შეუდგა. როგორია ეს მისი ახალი პლანები?

რუსეთის მინისტრთა შორის პირველათ აშკარათ ვიტემ დააწერა თავის დროშას კაპიტალისტთა ინტერესის დაცვა. სამრეწველო კაპიტალის გამრავლება და მისთვის წარმოების სხვა [illegible] დარგის დამორჩილება. პირველათ მან შესძახა მთავრობის სახელით მრეწველებს და ბირჟევიკებს—ამდიდრდითო და მათი გამდიდრების პოლი[illegible] სახელმწიფო პოლიტიკათ გამოაცხა[illegible] მან მისცა მათ უფლება შეკრების, პე[illegible] წარდგენის, საზოგადოებათა და[illegible] მათ ეკითხებოდა ახალი კანონების [illegible] შესახებ, იწვევდა მათ წარმომა[illegible] სათათბიროთ, აძლევდა სახელ[illegible] იჯარებს, უხსნიდა იაფ კრედიტს—[illegible] ყვით ბურჟუაზიის ნამდვილ მეთაურათ შეიქმნა. მაგრამ მეორე მხრით ის იყო იმავე დროს თვითმპყრობელობის ერთგული დარაჯი და მონა-მორჩილი. თანახმათ ამ ორპირი მდგომარეობისა, ვიტეს მაშინდელი პროგრამაც ორპირი იყო: მან გადასწყვიტა ბურჟუაზიის აღორძინება თვითმპყრობელობის საშუალებით და თვითმპყრობელობის გამაგრება ბურჟუაზიის დახმარებით. და აი ამ წყლის ნაყვას შეალია მან ათი წლის განმავლობაში მთელი თავისი ძალ-ღონე.

ვიტეს ეს კაპიტალისტურ-თვითმპყრობელური პროგრამა დაამსხვრია რუსეთის რევოლიუციამ და აი ოქტომბერში ჩვენ მოგვევლინა იგივე ვიტე გადასხვაფერებულ-გადახალისებული. ახლა ის გამოვიდა კონსტიტუციის მომხრეთ, სამოქალაქო თავისუფლების მებაირახტრეთ. ამით მან შეიცვალა თავისი პოლიტიკური რწმენა, მაგრამ ამასთანავე თავისი ძველი ეკონომიური პროგრამა ხელუხლებლათ შეირჩინა. რაკი ბურჟუაზიის გამდიდრება თვითმპყრობელობის საშუალებით შეუძლებელი გახთა, მან ახლა საშუალებათ კონსტიტუცია დასახა და წმინდა ბურჟუაზიული კონსტიტუცია თავის პოლიტიკურ პროგრამით აღიარა.

რაში მდგომარეობს ვიტეს ეს ახალი ფერისცვალება? ეს მდგომარეობს იმაში, რომ შეძლებულ ბურჟუებს, კაპიტალისტებს და მემამულეთ, მიეცეს კანონების გამოცემის უფლება, ხოლო ხალხი მათ მაჩანჩალათ დარჩეს. მაგრამ რადგანაც დღეს ამის ასე აშკარათ გამოცხადება სახიფათოა, ამიტომ მთავრობამ მიმართა სხვა და სხვა ხრიკებს, მიხვევ-მოხვევას, თვალების აბმას და ბოლოს [illegible] სათათბირო და მისი მრავალ სართულიანი მიკიბულ-მოკიბული არჩევნები ამ პოლიტიკის განხორციელებული მაგალითია. პროლეტარიატმა მას ბრძოლა გამოუცხადა და საყოველთაო, თანასწორი და პირდაპირი საარჩევნო უფლება მოითხოვა. ერთი ხმა კაპიტალისტს, ერთი ხმა მუშას—აი დემოკრატიის მოთხოვნილება. მაგრამ ეს ხომ მთავრობის პოლიტიკის ძირის გამოთხრაა, ეს ხომ კაპიტალისტთა პოლიტიკური ბატონობის ალაგმვაა. ვიტეს სამინისტრო შეშფოთდა და ბურჟუაზია განსაცდელში—გამოაცხადა. ხალხის ყველა მტერი საჩქაროთ შემოკრბენ მის გარშემო და პროლეტარიატის შესამუსრავათ სამხედრო დიქტატურა დააკანონეს. სამოქალაქო მთავრობა დროებით გადადგა მთელს იმპერიაში და მის ალაგას კაზაკის თვითნებობა ჩადგა. ნამესტნიკის მაგიერ შტაბის უფროსი, პრისტავის მაგიერ ოფიცერი, გოროდოვოის მაგიერ სალდათი, დაჭერის მაგიერ დახვრეტა, გამოძიების მაგიერ შტიკი, მოსამართლეს მაგიერ ფელდფებელი—ერთი სიტყვით საშუალო საუკუნის ბარბაროსობა მობრუნდა. და ყველა ეს იმისთვის, რომ ბურჟუაზიის ბატონობა აღორძინდეს, ხალხის ბატონობა განადგურდეს.

ამნაირათ, მთავრობის მიზანია კანონები გამოიცეს შეძლებული ბურჟუაზიის ნებადართვით, ხოლო მისი ასრულება მიენდოს ძველ ბიუროკრატიას. ძველი რეჟიმი, როგორც ხედავთ, ერთიანათ არ ისპობა, ის მხოლოთ „პაჩინკდება", ბიუროკრატიის ბატონობას ლიბერალების ბატონობა ემატება და ასე ხალხს ერთის მაგიერ ორი ბატონი ევლინება. ბურჟუაზიის გათვითმპყრობელობა, თვითმპყრობელობის გაბურჟუება—აი მთავრობის პოლიტიკური პროგრამა. მხედართა დიქტატურა ლიბერალთა დიქტატურის გზა და ხიდია.

მაგრამ რეაქციონურ-ლიბერალური წყობილების დამყარება მარტო შტიკით არ შეიძლება. საჭიროა „საზოგადო აზრიც" ამის მომხრე და ხელის შემწყობი იყოს. და აი მთავრობის ახალი პლანია ამ სანატრელი „საზოგადო აზრის" შეძენა. და რადგანაც ამის „კანონიერი" გამოხატულება სახელმწიფო სათათბიროა, ცხადია მისი ხელში ჩაგდება, თავისი მომხრე დეპუტატების არჩევა მთავრობის მთავარი საზრუნავია. რეაქციონური ლიბერალური სათათბირო—აი ვიტეს სამინისტროს დროშა. რეაქცია, ამ ორი თვის წინეთ ყოველნაირი არჩევნების წინაალმდეგი, ახლა არჩევნებში ეძებს ხსნას. თუ კი სათათბიროში გაბატონდებიან გალიბერალებული რეაქციონერები და გარეაქციონერებული ლიბერალები, ცხადია რეაქციონურ-ლიბერალური წყობილების დამკვიდრება უფრო ადვილი იქნება. ამ პლანის ასრულება დაევალა იმავე შტიკს, სამხედრო დიქტატურას. პირველ ყოვლისა საჭიროა ოპოზიციონური ამრჩევლების დაშინება, დარბევა, მათი [illegible] და დახვრეტა—ერთი სიტყვით საარჩევნო ასპარეზიდან მოწინააღმდეგეთა გარეკა. პრისტავი—ოფიცრები და გოროდოვოი კაზაკები შეუდგნენ ამ საქმის სისრულეში მოყვანას. მუშათა უბნებს, მათ ქარხნებს და ბინებს დაუშინეს ზარბაზნები და გაანაცარ-მტვერეს; ვინც კი დაიჭირეს იქვე დახვრიტეს, უფრო ბედნიერნი ციხეში წაიყვანეს. მთელი რუსეთის ციხეები დღეს სავსეა პოლიტიკური მოღვაწენით. ვარშავის გუბერნატორმა პირდაპირ განაცხადა, სამხედრო წესები გვინდა სათათბიროს „უკეთ" ასარჩევათო. ყველა რევოლიუციური პარტია სასტიკათ იდევნება, ხოლო ლიბერალები არხეინათ განაგრძობენ თავის საქმეებს, ემზადებიან შტიკის საფარველს ქვეშ თავისი კაცები აირჩიონ და ბიუროკრატიასთან მჭიდრო კავშირი შეკრან. ლიბერალი კაპიტალისტებიც შეუდგნენ თავისი სამრეწველოების „გაწმენდას": მოწინავე მუშების დათხოვას, მუშათა უფლებების შელახვას და წართმევას, თავის საბრძანებელშიაც ძველი რეჟიმის აღდგენას. ამ შემთხვევაში მათ ადვილათ [illegible] მუშები თავის [illegible] ურათ გაიხადონ, როგორც ეკონომიურათ ისე პოლიტიკურათ. ამათ [illegible] კანდიდატებს აარჩევინებენ და ასე მუშათა საზოგადო აზრსაც ბურჟუაზიის სასარგებლოთ გამოიყენებენ.

ამ გვარათ, მთავრობის პლანებია—რუსეთის რევოლიუცია გააჩეროს შუაგზაზე, ის დააბოლოოს შეძლებული ბურჟუაზიის გამარჯვებით და მით შექმნას პლუტოკრატიული კონსტიტუცია, სადაც შტიკი და კაპიტალი ხელი-ხელ ჩაკიდებული გაბატონდება და ხალხს სულთამხუთავათ მოევლინება. ამ მიზნის განსახორციელებლათ მან შემოიღო სამხედრო დიქტატურა და ახლა ემზადება სათათბიროს არჩევნები გარყვნას, არჩევნები კაზაკის თავმჯდომარეობით ჩაატაროს, ყოველგან თავისი კაცები გაიყვანოს და ასე ყალბი სახელმწიფო სათათბირო შეყაროს. და თუ დღეს ის სულდგმულებს მოწყალებითა შტიკისა, მაშინ ისულდგმულებს მოწყალებითა „ხალხისა", სანამ რასაკვირველია, არ ადგება ნამდვილი ხალხი, ხალხი ასე აბუჩათ აგდებული და მოტყუებული, და ყველა ამ საზიზღრობას ბოლოს არ მოუღებს.

ვინ არის დამნაშავე?

დღეს რუსეთის კიდის-კიდემდის ომია გამართული, მრავალ ალაგას აჯანყებამ იფეთქა და სისხლის მორევი დგება. ვინ არის დამნაშავე ამაში? ვინ მიიყვანა ხალხი ასეთ თავგანწირვამდის?

დღეს ყველამ, ვისაც კი შერჩენია ცნობიერება, კარგათ უწყის, თუ როგორ ემსახურებოდა თვითმპყრობელობა რუსეთის იმპერიის კეთილდღეობას. როდესაც ხალხმა თავისი თავი დაღუპვის უფსკრულის პირათ დაინახა, აღშფოთებულ-შეშინებულმა დაიძახა: ქვეყანა განსაცდელშია, ადამიანურ-მოქალაქობრივი უწმინდესი მოვალეობა გვიწვევს ჩვენვე ვუპატრონოთ ჩვენს თავსაო. ხალხი რომ უმალვე იარაღით თავს დასხმოდა მთავრობას, მაინც არავითარი უფლება არ გვექნებოდა გვეთქვა, რომ ხალხმა გამოიწვია შინაური ომიო. მარა, ნამდვილათ როგორ მოხდა საქმე?

9 იანვარი ჯერ კიდევ ყველას კარგათ გვახსოვს, და არც დაგვავიწყდება როდისმე. იგი სხვა მრავალ ასეთსავე თარიღებთან ერთათ შორეულ შთამოებათ გადაეცემა ბიუროკრატიულ თვითმპყრობელობის სამარადისო შესაჩვენებლათ. 9 იანვარს რამდენიმე ასიათასი ადამიანი, კაცი, ქალი და ბავშვები გამოეფინა მრისხანე პეტერბურგის ქუჩებს და გაემართა სასახლისაკენ საუკუნოებით მოგროვილ ჭირ-ვარამის გამოსაცხადებლათ და თავის მოთხოვნათა წარსადგენათ. ხალხი ჯერ არც კი მისულიყო დანიშნულებისამებრ, რომ მისკენ სეტყვასავით წამოვიდა ტყვია. შინაურ ომის კანონი გადაჭრით თხოულობს, რომ იმ შემთხვევაში, როცა აჯანყებულ და შეიარაღებულ ხალხთან მთავრობა თუ მისი აგენტები ველარას გახდებიან მშვიდობიან მოლაპარაკებით, ხალხს უნდა სამჯერ მისცენ წინასწარი გაფრთხილება, მხოლოთ შემდეგ ამისა შეუძლიანთ იხმარონ იარაღი. მარა 9 იანვარს ხალხი სრულებითაც არ ყოფილა აჯანყებული, მას მხოლოთ პეტიცია მიჰქონდა მთავრობასთან; ეს კი ხალხის ხელშეუხებელი უწმინდესი უფლებაა ყველა თანამედროვე სახელმწიფოში. და აი ეს მშვიდობიანი და უიარაღო ხალხი ყოველივე წინასწარ-გაფრთხილების მიუცემლათ სისხლის ღვარებში ამოალრჩეს. რევოლიუციის დაწყების შემდეგ ყოველ სისხლის ღვრას—პეტერბურგში, ვარშავაში, თფილისში და ყველგან—მთავრობა ახდენდა სწორეთ დასახელებულ პირობებში. უარყოფდენ, როგორც თავის მიერვე აღიარებულ ინტერნაციონალურ უფლების კანონს, ისე ნაციონალურ კანონს; მაგრამ, რას ვამბობ, უარყოფდენ და ფეხქვეშ [illegible] ადამიანურ ცნობას. ხალხს ეპყრობოდენ, როგორც ცოფიან ძაღლებს.

9 იანვარს ხალხი დარწმუნდა, რომ მას აღარაფერი დარჩენოდა გარდა იმისა, რომ იარაღი აეღო თავისთავის დასაცავათ, სიცოცხლის უფლების მოსაპოებლათ. 9 იანვრიდან მთავრობა მიეცა აშკარა, პარტიზანულ ომს საკუთარ ხალხთან. შორეულ აღმოსავლეთში დამარცხებულმა გადასწყვიტა შინაურ ხალხზე მოეპოებინა გამარჯვება; იმპერიის ქუჩებსა და მოედნებზე, ქალაქებსა და სოფლებში ცდილობდა აეღო ის ტროფეა, რომელიც ასე დაენატრა მანჯურიაში. მაგრამ ისტორიამ სხვა რიგათ განსაჯა, საგარეო ომში დამარცხებული უნდა დამარცხებულიყო შინაურ ომის ველზედაც. ასეც მოხდა და ეს ოფიციალურათაც იქმნა აღიარებული 17 ოქტომბერს.

დამარცხებულმა მთავრობამ შინაური ზავის ჩამოგდება მიანდო იმავე ადამიანს, ვინც ეს იკისრა შორეულ აღმოსავლეთში. ვიტე ხელების ფშვნეტით გაიძახოდა, რომ მას იმდენივე ჩინჩობა და ვაჭრობა არც-კი დასჭირდებოდა რუსეთის ხალხთან რამდენიც მოუხდა „მაკაკესთან", რომ შინაურ ზავს ისევე ადვილათ, (შუტია) ხუმრობით და ბუტიაობით შეჰკრავდა, როგორც ადვილათ მან ქაღალდზე დასწერა ამ ზავის პირობები 17 ოქტომბერსავე. გრაფი ჰგონებდა, რომ საკმაო იყო მის აბინეტში მინისტრ-პრემიერთან მასლაათით გაებედნიერებინა სხვა და სხვა პოლიტიკურ პარტიების წარმომადგენელნი, რომ ამათ უმალვე ხელი მოეწერათ მის მიერ დაწერილ პირობებზე, როგორც იფიქრებდა, ისე მოიქცა. მინისტრის დარბაზში რიგ-რიგთა გამოიარეს ლიბერალების, კონსტიტ.-დემოკრების და სხვათა „დიდ პარტიების" ბელადებმა. გრაფი არ შეუშინდა, თავის კაბინეტში მიეპატიჟნა თვით ის „საშინელი რევოლიუციონერი", რომელიც პეტერბურგის ციხე-სიმაგრეთ პარიზიდან უშენდა ხოლმე ზარბაზნებს. მართალ რევოლიუციონერებთან კი, იმათთან, ვინც ნამდვილათ აწარმოებენ რევოლიუციას, ე. ი. ხალხთან მინისტრ-პრეზიდენტმა არ იკადრა მოლაპარაკება: თუ ასეთ მოლაპარაკებათ არ ჩავთვლით მის მიერ ნათქვამ სიტყვას, რომელიც ასე იწყება: „ბრატცი-რაბოჩიე, ძმებო მუშებო". ვიტემ ამცნო მუშებს თავისი წყალობა, როცა [illegible], რომ ყველა მათს საჭირბოროტო საკითხებს გადასწყვეტს სახელმწიფო დუმა, შემდგარი მთელი იმპერიის წარმომადგენელთაგან—რიცხვი 700-დე—სადაც მუშებსაც თვისი საკუთარი წარმომადგენლები ეყოლებათ, რიცხვი არა ნაკლებ—თუ არა [illegible]ტეს (?)—20 კაცისა *). გრაფი იმედო[illegible] რომ მუშებს ჯერ არითმეტიკის ო[illegible] ქმედებაც არ გაეგებათ. მარა ყველა კი გაეგება საშინაო პოლიტიკის [illegible] კარგათ ხედავს, რომ რუსეთის მ[illegible] იციან არა მარტო არითმეტიკა, [illegible] ჩინებულათ იციან რევოლიუციის [illegible] რაც.

დიახ, შინაური ზავის ჩამოგდებ[illegible] როული საქმე გამოდგა, ვიდრე ეს [illegible] მატიაში და ბირჟაზე—რაც ერთი და დღეს—გამოქნილ მინისტრს ეგონა.

ვიტემ ვერ მიაღწია მიზანს, ე. ი. [illegible] ლერო ფათალოც ვერ შესძინა იმ [illegible] გვინს, რაიც მან პორტსმუტში იფუქ[illegible]

ვიტეს მთავრობამ უარჰყო საყო[illegible] საარჩევნო უფლება, უარჰყო დამფუძ[illegible]ლი კრების მოწვევა, უარჰყო ხალხის [illegible]ლა მოთხოვნანი. ყველა არსებითი პი[illegible]ბი ზავის ჩამოსაგდებათ; და გამოაცხად[illegible] დედა-მიწის ზურგზე არ მოიპოება ის[illegible] მთავრობა, რომელსაც შეეძლოს იმაზე [illegible]ტის მიცემა, რაც ჩვენ დავუთმეთ 17 [illegible]ტომბერსო. ზავის მომელინებელი, საგა[illegible]ბო მინდობილებათა ელჩი, რომ ერთია[illegible] არ გაეტაცნა ტრიუმფიალურ გემის [illegible]ქნებს და ურას ძახილს, იგი იმ[illegible] საგან შეიტყობდა, რომ იაპონიაში მთა[illegible]რობამ დაუთმო თავის ხალხს გაცილებით იმაზე მეტი, ვიდრე ჩაწერილია 17 ოქტომბრის მანიფესტში, [illegible] დათმობა მოხ[illegible] ისე, რომ ტრ[illegible] [illegible]ვეთი სისხლ[illegible] არ დაღვრილა.

ვიტეს მთავრობამ უარყო ქვეყნის [illegible]ლური მოთხოვნილებანი და მით ტან[illegible] წამებული ხალხი აიძულა განაგრძ[illegible]ლა. მარა ხალხს ჯერ არც კი აეღო ბრძოლის მატერიალური იარაღი, რომ მთავრობამ მშვიდობიან მოქალაქეთ მიუსია შავი რაზმები, ხულიგანთა ბრბო; მთავრობა [illegible]უჩერებლივ, ხან აქ და ხან იქ ეძლეოდა თარეშობას და საზარელ სისხლის ღვრას; ცეცხლს და მახვილს აძლევდა ქალაქებსა და სოფლებს. მერე რისთვის, რა დანაშაულობისთვის? მხოლოდ იმიტომ, რომ ხალხი შეუდგა ესარგებლნა თავისი გამარჯვების ნაყოფით, მოეხმარნა შავი დღეებით მოპ[illegible]ებული ადამიანური უფლებანი და მოქალ[illegible]ქობრივი თავისუფლებანი.

ოქტომბრის 29 დან უმაღლეს მთავრობამ შემდეგი განკარგულება მოახდინა: „ასეთი შერყეული მდგომარეობა გვაჯალებს, რომ იმ შემთხვევებისთვის, როცა შეწყვეტილია ანუ არევ-დარეული რკინის გზების, ფოსტის და ტელეგრაფის მიმოსვლა, ადგილობრივ მთავრობათ და უფროსებს მივანიჭოთ უფლება მიიღონ ხოლმე არა ჩვეულებრივი ზომები ცენტრალური მთავრობის ნება-დაურთველათ. ამ მოსაზრებათა გამო ვუბრძანებთ: გენერალ გუბერნატორებს, გუბერნატორებს, გრადონაჩალნიკებს, სამხედრო უფროსებს (ჩინით ბრიგადის კამანდირზე არა ნაკლები)- საჭიროების მიხედვით თავიანთ თავი დიქტატორათ გამოაცხადონ და ისე მოეპყრან თავის რაიონებს, როგორც უცხოეთის დაპყრობილ ქვეყნებს.

თანახმათ ამ ბრძანებისა კავკასიის ადგილობრივ მთავრობამ თფილისში და თფილისის მაზრაში, და ამიერ კავკასიის რკინის გზაზე საომარი დროის წესები გამოაცხადა, ხოლო ამ ბოლო დროს ამას დაურთო გორის და დუშეთის მაზრა. მთავრობამ ფორმალურათ, ოფიციალურათ ომი გამოუცხადა მთელ რუსეთის იმპერიას. გაუქმებულია არა მარტო 17 ოქტომბრის მანიფესტი, გაუქმებულია ცხოვრების ყველა პირვანდელი, ადამიანური პირობებიც, რაიც არსებობს ოსმალეთში, ჩინეთში და აგრეთვე ყველა ნახევრად ველურ სახლებში. და რადგან ხალხი ვერ ისულდგმულებს ისე, რომ თავის საჭირ-ბოროტო საქმეებზე არ ილაპარაკოს, არა წეროს, არ იკითხოს არ შეიკრიბოს და არ ითათბიროს, ცხადია, რომ სამხედ-

*) უკანასკნელი დეპეშით იტყობინებიან, რომ ამათი რიცხვი არ იქნება 14-ზე მეტი. სულ ბოლო დროს მიღებულ ცნობებით, მუშა ხალხი ფაქტიურათ სრულიად მოკლებულია საარჩევნო უფლებას.

...გამოცხადება ნიშნავს ხალხის [illegible]უქება, ხოლო-ულტის დაკანო[illegible]

[illegible]ებში რაღა დარჩენია ხალხს? [illegible] და იმისა, რაც ყველა ადამიანს, [illegible]ალით თავს ესხმიან.

[illegible]იან დღეს ილაპარაკოს მთავ[illegible] ხალხს შორის ზავის ჩამოგდე[illegible] გარდა ხულიგანებისა, ვინ [illegible]ელი მთავრობა?

[illegible]ილა ასტება ძველი რეჟიმის [illegible] ხალხის მოპირდაპირე იყო [illegible]ა ანუ უკვე მეფის თვით[illegible]ბა, რაიც ოქტომბრის რევო[illegible] სამარადისოთ [illegible]ხო. ძველი [illegible]უქმებულია. ძველი [illegible]ვითმპყრო[illegible] [illegible]ლი [illegible] ხალხის სურ[illegible]ეთია ლოღიკური აზრი თვით [illegible]ბრის მანიფესტისა. თუ ხალხს [illegible]კანონმდებლო უფლება, ცხადია, შეიმუშაოს ახალი სახელმწი[illegible]ბილება საერო დამფუძნებელ [illegible]ებით. მთავრობა, რომელიც [illegible]ეგება და თვითონ თავის [illegible]ოს სახელმწიფოს მოწყო[illegible] ორგანიზაციის შემუშავებას, [illegible]ხელმწიფო ლაშის საშუალებით, [illegible]მოდგენილი იქნება ხალხის მარ[illegible] მცირე ნაწილი, პლუტოკრა[illegible] მთავრობა უკანონოთ ითვი[illegible]უფლებებს, იგი უზურპატო[illegible].

[illegible]ტომბრიდან გაუქმებულია ძალა[illegible] თვითნ[illegible]ობა, დღევანდელი მთავ[illegible] ძალა[illegible]სა და თვითნებობა[illegible] [illegible] მთავრობა [illegible] ბნელი [illegible]; ცენტრ[illegible]ი კომიტე[illegible]ტრრევოლიუციისა.

[illegible]დისოთ დალუპული იქნებოდა ხალ[illegible]მელიც თავიდან ვერ მოიცილებდა [illegible] მთავრობას. მაგრამ რუსეთის იმ[illegible] ხალხმა უკვე დაამტკიცა თვისი [illegible] წლოვანობა და მოქალაქობრივი [illegible] და კიდევაც ბოლომდის მიიყვანს [illegible]:

[illegible] და სამხედრო [illegible] თფილისში

[illegible]*)

[illegible]ემბერი, [illegible]შაბათი. შუადღის [illegible] და 15 წუთზე ზაქოსკენ სახალხო [illegible]

[illegible]ოგროვილ ძველ კორესპონდენციებს არ[illegible]ენ, ახლებს კი არ ღებულობენ. გაფი[illegible]ებში ბევრს არ მიუციათ თხოვნა [illegible] თვის და მუშაობის დაწყებაზე ისევ [illegible]ობენ. ფოსტა-ტელეგრაფის მოხე[illegible] დატყვევებულია. თუ მალო[illegible] დღეებში ფოსტა-ტელეგრაფის მოხე[illegible] ყოველნაირი მოთხოვნილება არ შე[illegible] [illegible]ხელებიც, რომლებიც დღეს [illegible]შაობას [illegible], პირდაპირ აცხადებენ [illegible]ისევ გავიფიცებით.

[illegible]გამოვიდა საერთო [illegible] ორგანიზაციის თფილისის [illegible] [illegible]-რევოლიუციონერებისა, ს.-ფე[illegible]ებისა. დაშნაკცუტუნელებისა და [illegible]ელებისა, რომლებიც 19 დეკემბრიდან საერთო გაფიცვას აცხადებენ და გაფიცვის [illegible]მოღვევთა წინააღმდეგ ძიერთებული ძა[illegible] ენერგიული ზომების მიღებას.

[illegible] ხმები გავრცელდა, გოროდცე[illegible] [illegible]ური და სულის ჩამდ[illegible]მელი, წუხელის დასჭრესო. ეს ხმები არ გამართლდა. დანამდვილებით ის გავიგეთ, რომ გუშინ, კვირას, გოროდცევს სხვაგან [illegible]ობს. ხოლო სამისიონერო ეკკლესიაში [illegible] და [illegible]ერთგული სამ[illegible] [illegible] თფილისში [illegible] შემოღების სა[illegible]ანოებზე და კრამოლის[illegible]. ხმები [illegible]დიოდა აგრეთვე, რომ ის ვაჭრები, რომლებიც მალამის შეპირდნენ დუქნებს დაკე[illegible], დღეს [illegible]ებენ დაპირებას, მარა [illegible], დილიდან გოლოვინის პროსპექტ[illegible] რამდენიმე დუქანი [illegible]აღეს, მარა ერთი საათის შემდეგ ისევ [illegible]ხურეს. მიხაილოვისა, ავჭალისა და სხვა ქუჩებზე დუქნები სულ დაკეტილი იყო. [illegible]ოლოვინის პროსპექტზე დილის [illegible] საათზე [illegible]0 შეიარაღებული კაზაკი და მათთან ერ[illegible] სანიტარული რაზმი ვერისკენ გამარ[illegible]ა. ამბობდნენ, რომ წინა დღით ბათომისკენ წასული მატარებელი ლიანდაგიდან გადავარდა, რამდენიმე კაცი დაშავდა და სატორებიც იქ მიიშველესო. გოლოვ. პროსპექტზე, ვორონცოვის ხიდზე, მიხაილოვისა [illegible] ერევნის ქუჩებზე ჯგუფ-ჯგუფათ პლას[illegible]ნები დადიოდნენ და [illegible] პირი გამე[illegible]

ლელ-გამომვლელებში სჩხრეკდნენ. ტრამვაიზე მოძრაობა წინადღის საღამოს ხუთი საათიდან შესწყდა.—სადგურზე კაზაკები იდგენ. ნაძალადევში რკინის გზაზე გადებულ ხიდზე არავის უშვებდნენ ქალებისა და პატარების გარდა. ზოგიერთებმა გოროდცევის ბილეთი მოიშველიეს, ამ ბილეთით ხალხს თავისუფლათ სიარულის ნება ჰქონდა ნაძალადევში. ასეთსავე ბილეთებს არიგებდნენ რკინის გზის სადგურზე წინა ღამით.

დილის რვა საათზე რევოლვერით (სამის ტყვიით) დასჭრეს სადგურის მახლობლათ მაშინისტი გოლოვაჩევსკი, 18 დეკემბრის ნაძალადევის აკლების ერთი ხელმძღვანელთაგანი. დაჭრილი ჟანდარმებმა და სოლდათებმა რკინის გზის საავათმყოფოში მიიყვანეს. საჩქაროთ მოვიდა ცნობილი მღვდელი გოროდცევი და გოლოვაჩევსკი აზიარა. გოლოვაჩევსკის მეუღლეს ლაპარაკი მოუვიდა გოროდცევთან; დედა-კაცი ამტყუნებდა გოროდცევს—ჩემი ქმარი საზიზღარ პარტიაში ჩაიტყუე და დამიღუპეო. გოროდცევი საჩქაროთ მოსცილდა იქაურობას. გოლოვაჩევსკის თფილისის საზოგადოება კარგათ იცნობს ის ცნობილ გოროდცევის „სულიერი შვილია“ და ცნობილივე ლომიზეს ამხანაგი. სხვათა შორის გოლოვაჩევსკის თფილისის პატრიოტიულ საზოგადოების ბილეთების დარიგება და ხელის მოწერა ებარა.—დღესვე ალექსანდროპოლიდან 800-მდე ჯარის-კაცი ჩამოიყვანეს თფილისში. ამათ სამსახურის ვადა გაუთავებიათ და სახლებში მიემგზავრებიან.

ამავე დღეს შე[illegible]დგა სახელმწიფო ქონებათა სამმართველოს შენობაში ორი კომისია: ერთი საქალაქო, ხოლო მეორე სამაზრო. ორივეს მინდობილი აქვს სომხების 1903 წელში ჩამორთმეული ქონება დაუბრუნოს. კომისსიაში სომხების გარდა მთავრობის წარმომადგენელნიც შედიან.

ამავე დღეს, ნაშუადღევის სამ საათზე, სუდებნი ქუჩაზე, რევოლვერით დასჭრეს თფილისის ახლათ დანიშნული პოლიცმეისტერი მარტინოვი, როცა ის ეტლში ჯდებოდა. მარტინოვმა თავის მხრივ რამდენიმეჯერ გაისროლა რევოლვერი.

სამხედრო წესების გამოცხადების შემდეგ [illegible] ყველა გოროდოვოებს ხიშტიანი [illegible]. გოროდოვოები ამის შემდეგ [illegible] უფრო ერთგულათ შეუდგნენ „თანამდებობის“ ასრულებას.

20 დეკემბერი, სამშაბათი, [illegible] [illegible] რევოლვერით [illegible] დასჭრეს პოლიციის მეცხრე ნაწილის ბოქაული სნიტკო. ეს ის ხულიგანი პრისტავია, რომელიც სასტიკათ წინააღუდგა პოლიციელთა კავშირს იმ გადაწყვეტილებისათვის, რომ პოლიციელებმა მონაწილეობა არ მიიღონ ხალხის ჩხრეკა-დატუსაღებაში. დღეს მიხეილის საავათმყოფოდან მუშტაიდამდე მთავრობამ ჯარის შემწეობით პატრონებს დუქნებ-მაღაზიები გაალებინა და სალდათები დააყენა დამცველებათ.—დღეს შუადღის 2 საათზე გოლოვინის პროსპექტზე, ოფიცერთა ეკონომიურ საზოგადოების მაღაზიაში, რომელიც ყურს არ უგდებდა გაფიცულ ხალხის სურვილს და ვაჭრობას განაგრძობდა, ყუმბარა შეაგდეს კარებიდან. ყუმბარამ მაღაზია დაამტვრია. დაჭრილ იქმნა რამდენიმე კაცი. ამათ შორის ოთხი მიხეილის საავათმყოფოში მიიყვანეს, ერთმა სახლში წასვლა შეიძლო, ხოლო სამ დარჩენილში ერთი ქალია, ორ დანარჩენში—ერთს მომტვრეული ფეხი მოსჭრეს. ოფიცერთა ეკონომიურ საზოგადოების მაღაზიის ახლო-მახლო დუქან—მაღაზიები ამას შემდეგ მსწრაფლ დაკეტეს.—ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელენი მუშაობას განაგრძობენ. მალამა „დაპირების“ ასრულებას და დატყვევებულ ამხანაგების გამოშვებას არ აპირობს, სანამ ყველა მოხელენი მუშაობას არ შეუდგებიან (ზოგიერთი მოხელენი ისევ ენერგიულად განაგრძობენ გაფიცვას).

ამავ დღის ღამის 3 საათი იქნებოდა ვორონცოვის ძეგლთან სასტუმრო „როსიის“ ოცდაათამდე სალდათი და ორი ოფიცერი დაეცა. ესენი დრუჟინნიკების ტანისამოსში იყვნენ გადაცმულები. მათ სასტუმროს შვეიცარი დაიჭირეს და გამოკითხვა დაუწყეს—დღეს აქ ბოქაული სნიტკო დასჭრეს, გვითხარი ვინ ესროლა რევოლვერიო. შვეიცარმა ვერავითარი პასუხი ვერ მისცა სოლდათებსა და ოფიცრებს. რამდენიმე კაცმა იგი თფილისის პოლკის სადგომში წაიყვანა, სხვებმა კი სასტუმროსა და მახლობელ სახლებს ძარცვა-ჩხრეკას მიყვეს ხელი. შვეიცარი მხოლოთ რის ხვეწნა-მუდარით მეორე დღეს გაანთავისუფლეს სალდათებმა.

ამავე დღეს სალამოზე მიხეილის ქუჩაზე, მუშტაიდსა და დიდუბეში იუნკრები დადიოდნენ ჯგუფ-ჯგუფათ და გულსმოდგინეთ

ჩხრეკდნენ გამვლელ-გამომვლელთ. იარაღისაც ალმოაჩნდით იუნკრებმა აართვეს.

21 დეკემბერი, ოთხშაბათი. დღის 12 საათიდან გაფიცვის ბიუროს განცხადებით ყველა მაღაზიები გაიღო. ქალაქს ისევ სიცოცხლის ნიშანწყალი დაეტყო. ეტლები ისევ გამოჩნდენ. ქუჩებში ადგილობრივ ორგანიზაციის გაფიცვის ბიუროს ფურცლები იყო გაკრული. ფურცლებში დაახლოვებით ნათქვამი იყო: მთავრობამ „სავალდებულო დადგენილებები“ გამოსცა და რეპრესიების მიმართვას იმუქრებოდა, თუ დუქნებ-მაღაზიებს არ გავაღებდითო. მთავრობას სურდა გაფიცვა გაეტეხა, მაგრამ ვერ შესძლო და თავისი სრული სისუსტე გამოიჩინა. რადგან დღესასწაულები დგება, ჩვენ ვხსნით დუქნებ-მაღაზიების გაჩერებას 21 დეკემბრის დღის 12 საათიდანო. ხელს აწერდნენ ადგილობრივ [illegible] ორგანიზაციის გაფიცვის ბიურო, [illegible] კომიტეტი, ს.-რევოლიუციო[illegible] ქართველ ს.-ფედერალისტ[illegible] და დაშნაკცუტუნელების კომიტეტ[illegible]. [illegible]ლისში 5 ვაგონი შაქარი ჩამოტანილ[illegible]. 3 ვაგონი ოფიცერთა ეკონომიურ სა[illegible] საწყობებს დაურიგდა, ხოლო [illegible] ვაგონი და ისიც ხულიგანებ-კაზაკებ[illegible] თფილისის სადგურზე გაძარცულ [illegible] დარიგდა. ქალაქის თვითმართველობამ ეს ორი ვაგონი შაქარი ხალხისთვის [illegible] ამნაირათ დაარიგა: დიდუბეში, ერევნის მოედანზე, თათართა მოედანზე, ავჭალის ქუჩაზე, ნაძალადევში—ტერ-სიმონიანცის კანტორაში, ვერაზე და ავლაბარში. გირვანქას ამ ადგილებში აბაზათ ჰყიდენ. დღეიდან აღარ გამოდის ოფიციალური მთავრობის ორგანო „კავკაზი“. ასოთ-ამწყობებ[illegible] გაიფიცენ და რედაქციას განუცხადეს: სანამ თფილისის ყველა სტამბებში და რედაქციებში მუშაობას არ შეუდგებიან, მანამ ჩვენც ვსწყვეტთ მუშაობასო. რევოლვერის სამი ტყვიით დღეს საღამოს 7—8 საათზე მოკლეს კირპიჩნი ქუჩაზე ჟანდარმია ვახმისტერი დიმიტრი ბობრუსოვი. მკვლელი მიიმალა.

დღეს სანამ დუქნებს გაფიცვის ბიუროს დადგენილებით გააღებდენ, ქალაქის სხვა და სხვა ნაწილში [illegible]არმა რამდენიმე დუქანი დაამტვრია: მაგ. ვორონცოვის ხიდთან, ანდრეევისა და კოჩუბეის ქუჩებზე და სხვ.

22 დეკემბერი, ხუთშაბათი. ერთხელ კიდევ ინადირეს ხალხზე! „ივერიის“ სასტუმროს წინ, სოლდათის ბაზარში, იმ შენობას [illegible] ნომრებს" [illegible] იყო მოთავსებული—[illegible] ვაჭრობა მოგროვილ ხალხში [illegible] დაისროლა. ყუმბარამ ორი იქვე მდგომი კაზაკი დასჭრა და ცხენები მოკლა. იმ წამსვე შიშით დაფრთხილი ხალხი დაიფანტა, გაიქცა. დუქნები მახლობლათ საჩქაროთ დაკეტეს. ამას შემდეგ ხელათ ჩაინდა სალდათთა მთელი რაზმი და კაზაკები. ამათ სროლა აუტეხეს ჯერ მახლობელ ტრაქტირს, შემდეგ სასტუმრო „ივერიას“, ესროდენ ყოველი მხრით, საიდაც ვინმე გაიარდა, ან რამე მოელანდებოდათ. ამავე დროს კაზაკებმა სროლა ასტეხეს ვორონცოვის ხიდზე და გოლოვინის პროსპექტზე. დუქნები ყველგან დაკეტეს, ქუჩები საჩქაროთ დაცარიელდა. სოლდათებმა და კაზაკებმა ალყა შემოარტყეს სომხეთა სასულიერო სემინარიის კუთვნილ შენობას, სადაც „ქუთაისის ნომრები“, ხელოსნის სტამბა და სხვა იყო მოთავსებული, შეკრეს ყოველის მხრიდან გასავალი, მოიმწყვდიეს ხალხი, ჯერ „ზალპებით“ დაუწყეს სროლა, შემდეგ ზარბაზნებიც დაუშინეს და ბოლოს ცეცხლიც წაუკიდეს ყოველის მხრიდან... საზარი სანახაობა იყო! ვინც დუქნებიდან და ტრაქტირებიდან გარეთ გამოვიდოდა—თოფებს უშენდენ და კლავდენ, ვინც არა და მით ცეცხლის ალში იღუპებოდა. რამდენიმე წუთი გაგრძელდა ეს ჯოჯოხეთური სცენა... ამასობაში კაზაკებმა და სალდათებმა მახლობელ დუქნების ტეხა და ძარცვა-გლეჯა დაიწყეს... ქუჩები დაცარიელებით გაივსო. ქალაქი შიშის ზარმა შეიპყრო. გენერალ გრიაზნოვის სახლი კაზაკებმა და სალდათებმა შეკრეს, გოლოვინის პროსპექტზე გასვლა მხოლოთ ვერის ხიდით შეიძლებოდა. ამასობაში ცეცხლი მატულობდა და შენობა სულ ფერფლათ იქცა. რამდენიმე კაცი ცოცხლათ ჩაიმარხა სარდაფებში, სადაც იმათ დამალვა ნდომებიათ, ზოგიერთები მახლობელ დუქნებში ჩაკეტილან და მხოლოთ მეორე დღეს გამოყვეს თავი, მაგრამ შიშისაგან გონს ვერ მოსულიყვნენ. ბევრი მედუქნე დაზარალდა, სხვათა შორის ყველაფერი დაეწვათ ტანისამოსის ვაჭრებს—კარაპეტიანცს და სხვებს, აიღუპა აგრეთვე ექვთიმე ხელაძის სტამბა. თვითონ მოხუცი ხელაძე იმ დროს თავის სტამბაში ყოფილა სტუმარ ტაბატაძესთან, რომელიც სასინოდო კანტორაში მსახურობდა, სროლა რომ

ატეხილა ჯერ ყურადღება არ მიუქცევიათ, შემდეგ კი, როცა ცეცხლის ალს ჩაუნთქავს შენობა, გარეთ გამოვარდნილა და კამანდერ ოფიცრისათვის უნდა ეთხოვნა თურმე—სტამბა უნდა გამოვიტანოთ, მაგრამ არ დასცლია და გასროლილ ტყვიას იქვე გაუციებია. ასევე დამართია ხელაძესთან სტუმრათ მყოფ ტაბატაძესაც. ბევრი დაიღუპა აგრეთვე „ქუთაისის ნომრებში“, აქ უმეტესობა იმერლები და მეგრელები იყვნენ. ამბობენ, ყველა ან დახოცილია და ან შით არის დამწვარიო.

მეორე დღეს დილიდან თფილისის ქუჩებში ხალხმა დენა დაიწყო წინა დღის საზიზღარ შემთხვევის ადგილთან. იქ ყველას საზიზღარი და გულის შემზარავი სურათი წარმოუდგა. ქუჩაში თითქოს ყველას შესახედავათ ტახტზე რამდენიმე ცოცხლათ მოხრაკული ადამიანი დაეწყოთ... შენობის ნანგრევებში კიდევ ეძებდენ სხვებს... ბევრი პირისუფალი დასტიროდა ამ ნანგრევებში ცოცხლათ ჩამარხულ შვილებსა და ძმებს. იქავე მახლობლათ ბაზრის ქუჩაზე რამდენიმე გატეხილ-გაძარცულ დუქნებს აჩვენებდენ გამვლელ-გამომვლელთ. კაზაკების ოფიცრისათვის ეკითხათ: რატომ არ უკრძალავთ კაზაკებს ასეთს საზიზღარ ძარცვა-გლეჯასო, ამაზე ოფიცერს უპასუხნია: ომებს აბა რა გააჩერებსო!

22 დეკემბერს სალდათის ბაზართან მომხდარ შემთხვევის მსხვერპლნი მეორე დღეს მიხეილის საავათმყოფოში 29 კაცი იყო, ქალაქის ცენტრალურ საავათმყოფოში კიდევ შვიდი. მათში ერთიც ცეცხლში დამწვრებიც. დახოცილების ვინაობა უმეტესათ ვერ გაერკვიათ. უმეტესობა სომხები და აისორები იყვნენ. დაჭრილები სულ ბევრი იყო. სხვათა შორის 23 დეკემბერს მიხეილის საავათმყოფოში იყვნენ დაჭრილები: ის. სირუნიანცი, ჰაგან ადამოვი (მეძუძე), პანიევი (მოკვდა), თადილ ტეტულაშვილი, ისააკ სემიონოვი, მიხეილ ზახაროვი, მელიქ-ტიგრანოვი (მკერვალი), ზარაფ მელიქიანცი, ეგორ კუზნეცოვი (კაზაკი), ბაბილო კაკოშვილი, ადოლფ გაიდემანი (მოკვდა), ვილჰელმა იუნგი (მოკვდა), ივანე მალიასი, იულია გედელმანი, ელენე ივანოვი, იაკობ შნაცაკანოვი, მარტიროს მარტინოვი, ილიკო სიხარულიძე, იოსებ ქვლივიძე, ლევან კერვალიძე, ტიგრან მიჩაკიანცი, არტაშეს სააკოვი, ნესტორ გვაზავა, სოლომონ სარქისოვი, ვასილ ალელოვი, აბან კიარიმ-ოღლი (მოკვდა), მანუკ ფარსეგოვი, სარქის ბაღდასაროვი, ისააკ არუთინოვი, გაბო მაჭაიძე, ფარსადან მაჭარაძე, [illegible]რაბე ხარაზოვი და პროკოპ ბურალისი.

დღეს ქუჩებში მთავრობის ახალი განცხადებები გაკრული აქ სათაურით: განცხადება თფილისის მცხოვრებთა მიმართ. მთავრობა ამბობს: საუბედუროთ, რევოლიუციური მოძრაობა არ სცხრება. პოლიციის მე-4 ნაწილის ბოქაული სნიტკო დასჭრეს, თვითონ პოლიცმეისტრის მოკვლა სცადეს, ვერაზე ჟანდარმთა ვახმისტრი მოკლეს, და მკვლელები კი ვერსად დაიჭირესო და სხვ. ერთხელ კიდევ ვსთხოვთ თფილისის მცხოვრებთ ხელი შეუწყოს მთავრობას ბოროტგამზრახველთა აღმოჩენაშიო. ხელს აწერს გენერალ-ლეიტენანტი მალამა.

ქალაქის თვითმართველობამ წინადადება მისცა გაფიცვის ბიუროს გაერიოს თფილისის მცხოვრებთათვის გაფიცვის დროს სანოვაგის ჩამოტანის საქმეში. გაფიცვის ბიურომ განიხილა ეს წინადადება და რადიკალურად უარყო იგი. პირველათ იმიტომ, რომ სამხედრო წესებისა გამო რკინის გზა იმის ხელში არ არის და მეორეთ—კიდეც რომ ჩაერიოს მცხოვრებთათვის სანოვაგის ჩამოტანის საქმეში, მაინც თფილისის სადგურზე ხულიგანები იტაცებენ ყველაფერს. გაფიცვის ბიურო მხოლოთ მაშინ შეიძლებს ამ საქმეში გარევას, როცა სამხედრო წესებს გააუქმებენ და რკინის გზაც ორგანიზაციის ხელში გადავა.—დღეს ნაძალადევში ერთი ოფიცერი მოვიდა რამდენიმე კაზაკით და ადგილობრივ ორგანიზაციის წარმომადგენელთ ქაღალდი გადასცა ნამესტნიკისაგან, სადაც აკრძალული იყო 17 დეკემბერს დახოცილი მუშები არამც და არამც ავჭალის ქუჩით და მასთან დემონსტრატიულათ არ მიესვენოთ სასაფლაომდეო. ოფიცერს გადასცეს, რომ დემონსტრატიულათ ჩვენ არავის დასაფლავებას არ ვაპირებთო. 18 დეკემბერს დახოცილ მუშებში ბევრი პირისუფლებს გადაეცა, ზოგიერთი მახლობლათ „სამმო სასაფლაოში“ დამარხეს.

23 დეკემბერი. პარასკევი. დღეს, 23 დეკემბერს განმეორდა ის, რაც გუშინ სალდათის ბაზარში მოხდა. შუა-დღის 12 საათზე ყოფიანის ქუჩაზე ვიღაც უცნობმა თავის ბინის ალაყაფის კარებთან მძიმეთ დასჭრა მე-33 მსროლელ ალმოსავლეთ ციმბირის ბატალიონის პორუჩიკი ივსონ ჯორჯველოვი. მას უკან დაედევნა გოროდოვოები, [illegible] მელიც უცნობმა იქავე მოკლა და თხინვალის ქუჩით გაიქცა. არ გასულა სულ ნახევარი საათი, რომ ერთმა ქართველმა „სტრაჟნიკმა“ ერთის ქუჩის პატარა კუთხეში შეგროვილ კაცების პატარა ჯგუფს გარდასცა—თხინვალის ქუჩაზე ცურინოვის სახლს უნდა წაუკიდონ ცეცხლი, [illegible] ალყას შემოარტყამენ და შიგ მყ[illegible] ყველას დახოცავენ, უშველეთ ყვე[illegible]ლავე შეატყობინეთო. ცურინოვის [illegible] საჩქაროთ გაგზავნილი იქმნა კაცები [illegible] შესატყობინებლათ. ნახევარი საათის [illegible]დეგ მართლაც საშინელი ბოლი ავარდა თხინვალის ქუჩაზე. საბედნიეროთ ცურინოვის სახლი დაცლილი დახვდა ჯალათებს. თოფებ მოღერებული უყურებდენ სახლს როცა მას ცეცხლი ეკიდებოდა, და უცდიდენ—აგერ-აგერ გამოვარდება ვინმე, მაგრამ მოსტყუვდენ. ჯალათებს არავინ მოუკლავთ, გარდა ერთის ახალგაზრდა ასოთ-ამწყობის ვასო ხუციშვილისა, რომელიც თავის ქვეშაგებლების გამოსატანათ შესულა მახლობელ ბინაში, მაგრამ ჯალათებს ხიშტებით აუკუწავთ, როცა ქუჩაში გამოსულა. 23 დეკემბრის საღამოს 6 საათამდე ხუციშვილი თავის ბინაზე ეგდო იქავე ქუჩაში. შემდეგ გოროდოვოებმა იგი საავადმყოფოში წაასვენეს. ცურინოვის სახლი (სამ სართულიანი იყო 45-მდე ოთახისაგან შესდგებოდა) საღამომდე ფერფლათ იქცა. ცეცხლის მქრობელი რაზმი მხოლოთ მეზობელ სახლებს იცავდენ ცეცხლისაგან.

შაბათი, 24 დეკემბერი. 23 დეკემბრის საღამოს 7 საათზე დიდუბეში მომხდარ უბედურობის ამბავი ერთმა მუშამ შემდეგნაირათ გვიამბო: საღამოს 1 საათი იქნებოდა. ჩემს დუქანში (ბუტკაში) ალმოვარდნილი სახით რუსი მუშა დავიდოვი შემოვარდა და რაღაცნაირი უმსგავსო ხმამოღებით დამიწყო. მეც ყურადღება არ მივაქციე. დავიდოვი უცბათ გარეთ გავარდა და ჩემი ბუდკის წინ, ორჯელ დასცალა რევოლვერი. საჩქაროთ რევოლვერის ხმაზე კაზაკები მოცვივდენ, თითქოს იქ ყოფილიყვნენ ჩასაფრებულები და დავიდოვს გამოკითხვა დაუწყეს—რევოლვერი ვინ გაისროლაო. დავიდოვმა ცოტა ხნის ყოყმანის შემდეგ იქავ მახლობლათ იედიგაროვის სახლის სარდაფი უჩვენა და თვითონ გაქცევა დააპირა. სარდაფიდან გამოსროლილმა ტყვიამ იქავე გააცივა. კაზაკები (ჯერ სულ ათამდე კაცი [illegible] იყო) მიცვივდნენ [illegible] და გარს შემეხვიენ. ამ დროს გაისმა სარდაფიდან მწყობრი „ზალპი“ და ყველანი მიწაზე გაწვენ, გარდა ერთი თუ ორისა, რომლებმაც გაქცევა მოასწრეს. არ გასულა სულ რამდენიმე წუთი და სალდათებისა და კაზაკებისა მთელი ჯარი მოვიდა. ამათ ზარბაზნებიც მოიტანეს კაზაკები იედიგაროვის სახლის წინ გამწკრივდნენ და [illegible] [illegible] ზალპებით [illegible] ხლოვდებოდნენ [illegible] მიმართ [illegible] სარდაფზე. მარა სარდაფიდან ისევ მწყობრი და მედგარი ზალპი გაისმა და რამდენიმე კაზაკი იქვე გაიშხლართა. სარდაფიდან ზალპებს გაუხშირეს და [illegible] კაზაკებმაც უკან დაიხიეს. ოფიცერი უყვიროდა კაზაკებს—შედექითო, მარა პასუხათ მხოლოთ კაზაკების გინება ისმოდა ოფიცრისადმი. ამ დროს გავარდა პირველი ზარბაზანიც, რომელიც იედიგაროვის სახლს ესროლეს. ზარბაზნის შემდეგ ცოტა-ხანი შესწყდა სროლა, მარა ერთ წუთში სარდაფიდან ისევ მწყობრი ზალპი მისცეს, [illegible] სროლის დაწყებიდანვე მხარს აძლევდენ დრუჟინიკები მახლობელ სახლის სახურავიდან და კაზაკებში ზალპებით ისროდენ, მაგრამ კაზაკები ამას ვერ არჩევდენ, არ იცოდენ, თუ საიდან ისროდენ მეორე მხრით. ბოლოს მეორე ზარბაზანიც ისროლეს და ისევ იერიში მიიტანეს სარდაფზე, დაამტვრიეს ეზოს ღობე და მეორე მხრიდამ დაიწყეს სროლა. კიდევ რამდენიმე საათს ისმოდა მწყობრი სროლა სარდაფიდან და ასეთივე მახლობელ სახლის სახურავიდან. ბოლოს ის იყო დრუჟინიკებს პატრონები ელეოდა რადგანაც სროლა კანტი-კუნტათ ისმოდა სახლის სახურავიდანაც შესწყვიტეს სროლა, რადგანაც მათ არ უნდოდათ რომ კაზაკებს გაეჩნიათ—მეორე მხრით თუ საით ისროდენ. უკანასკნელ იერიშს დრუჟინნიკებმა ვერ გაუძლეს. მეორე დღეს ჩვენ შე[illegible] ყვეთ, რომ ათ ამხანაგებში 6 [illegible] ცხათ, დანარჩენები, პატრონები [illegible] შემოლევით, გაქცეულან. იედიგაროვის სახლი სულ არ იყო „ალებული“, რომ სალდათების ერთი ჯგუფი ბაბა-ანიაშვილის სახლს მიადგა და შიგ მცხოვრებთ ჩხრეკა დაუწყო. აღშფოთებული ბინადრები სახლიდან [illegible] ოთახებს და თან [illegible] თებს ეხვეწებოდენ—ნუ გვესვრითო. [illegible]ს ბაში გაისმა ზარბაზნების ხშირი [illegible]

[illegible]ანს ბაბა—აივაზოვის სახლს უშენ[illegible]არბაზანთან თოფების სროლაც ის[illegible]რაში გამვლელ-გამომვლელთ უშენ[illegible]ღათებიდან რამდენიმე კაცი უუ[illegible]კაზაკებს—ნუ ისვრითო. მარა ეს [illegible]ონი კიდევ დიდხანს ისროდენ და [illegible] სახლს. პირველ ზარ[illegible]ალისათანავე ტყვიას ნა[illegible] მუშის ბონდარენკოს [illegible] ხუთი სული, ხოლო ბონ[illegible] ერთი 10 წლის ქალიშვილი [illegible]ვდა. ბოლოს კაზაკებმა სროლა [illegible]სწყვიტეს და შიგ სახლი შემოვიდენ ლანძღვა-გინებით და ყვირილით, რიგ-რიგობით შემოუარეს ყველა ოთახებს და ყველაფერს ძარცვავდენ. ვინც შიგ იყო დარჩენილი და გარეთ გასვლა ვერ მოეხერხებინა, ცემდენ და მოკვლას ემუქრებოდენ. [illegible]ვერმა გამოისყიდა სიცოცხლე კაზაკებისაგან ფულით. კაზაკები მიზეზიანობდენ, „მაჩვენეთ ყუმბარები, სადაა თოფები"—ეკითხებოდენ ყველას. სახლის „გაჩხრეკის" შემდეგ, აქ რომ ვერაფერი აღმოაჩინეს, მახლობელ სახლებში გავიდენ და იქ დაიწყეს ჩხრეკა და ჩხრეკასთან ძარცვა-გლეჯა. სხვათა შორის მახლობელ სახლებში გაძარცვეს გიორგი შუბლაძე, რომელსაც რაც [illegible]ადა ყველაფერი წაართვეს, აგრეთვე პეტრე ჩიჯავაძე და სხვ. ჯერ კიდევ არ გაუთავებიათ მახლობელ სახლების ჩხრეკა და ძარცვა-გლეჯა, როცა ირაგრაგა სამი ფურგონი მოვიდა. კაზაკებმა მახლობელ სახლებში ფანჯრების დარაბები დააკეტვინეს მცხოვრებთ, აკრიფეს მკვდრები კაზაკები და ფურგონებით გზას გაუდგენ; ეს დაახლოვებით 5 საათზე იყო. გზა-გზა კაზაკები და პატრულები დააყენეს, რომ არავის დაენახა დახოცილი კაზაკები; ცნობის მოყვარე მცხოვრები, თუ გარეთ იყურებოდენ ფანჯრებს აკეტვინებდა, მოკვლას ემუქრებოდენ.

მუშის სიტყვით ოცდაათზე მეტი კაზაკი უნდა იყოს დახოცილი დიდუბეში. მუშამ ისიც გვითხრა, რომ ჩვენი დახოცილი ამხანაგები სანამ სულ არ გათენდა, არ აუკრეფიათო, შემდეგ ყველას შესახედავათ აწყობდენ ფურგონში და გზა-გზა ყველას აყურებინებდენო. უკანასკნელი ზარბაზანი 21 დეკემბრის დილის 7 საათზე გავარდნილა.

დიდუბეში მომხთარ უბედურების მსხვერპლი—დახოცილები აღმოჩნდენ მიხეილის საავადმყოფოში: გიორგი დათიკელაშვილი, ბიქტორ ახობაძე, გიორგი ლეჟავა, იაკობ კილტავა, ტარას ცინაძე და ერთი უცნობი (ყველა ესენი მილიციონერები იყვენ), კარლ ალბინი და ილია კადინი (ეს უკანასკნელი ხულიგანი ყოფილა პატრიოტულის პარტიის ბილეთით), რკინის გზის საავათმყოფოში მიიტანეს დახოცვილები—ხულიგანი დავიდოვი და ბონდარენკოს ათის წლის ქალი. ამ საავათმყოფოშივე მიიყვანეს დიდუბეში მომხთარ ამბების დროს მძიმეთ მკერდში დაჭრილი სპირიდონ არჩუაშვილი, რომელიც სროლის ადგილის მახლობლათ ტარიელოვის სახლში მდგარა და სროლა რომ გაუგონია, თოფიანათ გარეთ გამოსულა. კაზაკებს იგი დაუჭრიათ ტყვიით და თოფიც წაურთმევიათ.

წუხელის მიხეილის საავათმყოფოში გარდაიცვალა სომეხ-თათართა შორის მომხდარ ხოცვა-ჟლეტის დროს გოლოვინის პროსპექტზე კაზაკებისაგან დაჭრილი ს.-დემოკრატიულ ორგანიზაციის მილიციონერი თეოფილე ბაბილოძე.

კაზაკების თარეშსა და თავგასულობას ბოლო არ ელება, ისინი ღამ-ღამობით დაძრწიან ქალაქის ყველა უბნებში და „წესიერების დამცველების" სახელით ათასნაირ საზიზღრობას ჩადიან. სხვათა შორის ვორონცოვის ხიდთან ტახისამოსის სამი მაღაზია გაუძარცვავთ, გაუძარცვავთ აგრეთვე რამდენიმე დუქანი დიდუბეში და სხვ. წუხელივე გაუტეხიათ აგრეთვე ქალაქის საბჭოს წინ რაბინოვიჩის საათებისა და ოქროს ნივთების საწყობი და ყველაფერი წაუღიათ.

წუხელის ღამის 9—10 საათზე მუხრანის ქუჩაზე მოკლეს ერთი მუშა ტომით სომეხი (გვარი არ იციან). ამ შემთხვევაზე იქ, სადაც მოკლული ეგდო, მეორე დღეს (მუხრანის ქუჩა, სახლი მამლუკოვისა, № 17) შემდეგი გვიამბეს: ერევნის პოლკის პოდპოლკოვნიკს ჩიქოვანს რევოლვერი ცრო[illegible] ერთმა მუშამ (ჩიქოვანი 22 დეკემბრის ერთი „კომანდირ"-გმირებთაგანია), მარა [illegible]ყვია ჩიქოვანს ასცდა, ნამდვილი მსრო[illegible]ელი მიიმალა, ხოლო ეს მუშა აქ შემო[illegible]რდა, უკან ყაზახები შემოყვა, ჯერ უმო[illegible]ყალოთ სცემეს და შემდეგ კი ხიშტით [illegible]უწყვეს. იმ სახლს, სადაც მოკლული ეს[illegible]ენა, მდგმურები საჩქაროთ სცლიდენ, რა[illegible]ნაც ხმები მოსულა—ცეცხლი უნდა წა[illegible]უკიდონო.

სალამოს 8 საათზე ანდრეევის ქუჩაზე და [illegible]მიერ-კავკასიის რკინის გზის სამმართველოს წინ ხშირი სროლა ატყდა. მოკლული და დაჭრილი არავინაა. მიზეზიც არ იციან.

დღეს დაატყვევეს რკინის გზის სამმართველოს მოხელეთა ბიურო—სულ 8 კაცამდე.

(დასასრული იქნება).

ახალი ამბები

თფილისი

◆ გორის მაზრიდან გვწერენ: „30 დეკემბერს ნაშუადღევს—კაზაკები თავს დაესხენ ოთხ სოფელს: გრაკალს, ყარაღაჯს, ხანდაკს და დუესს, ს. ყარაღაჯში დაწვეს 2 სახლი და ორი საბძელი, სცემეს ვინც კი შეხვდათ, გაიტაცეს რაც იპოვეს, შიშით ერთი დედაკაცი გარდაიცვალა. ხანდაკში გაიტაცეს, რაც მოხვდათ; გააუპატიურეს ქალები და ცემეს განურჩევლათ ყველას. დუესში ჩაამტვრიეს მემამულე ციციშვილის სახლის კარები და ფანჯრები, ცემეს მის მდგმურს. წაიღეს იქიდანვე ყოველივე, რაც ხელში მოხვდათ—ფული თუ ნივთები. გრაკალშიაც ასე მხეცურათ მოიქცენ. ხალხი ამბობს; „აღა მამადხანის დროს კი არ ყოფილა ესეთი საზიზღარიო".

◆ 31 დეკემბერს თფილისის 1-ლ საქალებო გიმნაზიაში მშობელთა კავშირის კრება მოხთა. კრება გახსნა მშობელთა კავშირის ერთმა წევრმა ფირგოვმა. ფირგოვის წინადადებით დამსწრეებმა ქაღალდი მისცეს დირექტორს და თხოვეს დააჩქაროს მშობელთა კავშირის დაარსება-მოქმედების დაწყების საქმე ნამესტნიკის მიერ ამ საგანზე დამტკიცებულ დებულებების თანახმათ. რადგანაც ამ კრებაზე მშობელთა საკმაო რიცხვი არ გამოცხადდა, გიმნაზიის საპედაგოგო საბჭოში მშობელთა დელეგატების ამორჩევა 8 იანვრისთვის გადაიდო.

◆ ჩვენ გაზეთში ნათქვამი გვქონდა, რომ გაფიცვის დროს თფილისის ყველა საშუალო სასწავლებლები დაიკეტა წმ. ნინოს საქალებო და საიუნკრო სასწავლებლისა და კადეტთა კორპუსის გარდა. ჩვენ გვთხოვენ გამოვაცხადოთ, რომ ქალების საბებიო ინსტიტუტშიაც სრული მეცადინეობა იყო გაფიცვის დროს და საზოგადოთ ინსტიტუტის მოსწავლე ქალები ნაკლებ ყურადღებას აქცევენ თანამედროვე მოძრაობას.

◆ თბილისის სასულიერო სემინარიის შენობაში მოედანთან, როგორც მკითხველებმა უკვე იციან, მთავრობამ **ჯარის-კაცები დააბინავა**. ეჭვი არ არის, რომ მთავრობამ საუკეთესო სტრატეგიული ადგილი ამოირჩია ქალაქის ცენტრში, რომ იმ შემთხვევაში, თუ რამე მოხთა, თოფ-ზარბაზანი მზათ იქონიოს და სალდათებიც მზათ იყოლიოს.

ჩვენ დანამდვილებით გავიგეთ, რომ სემინარიის ეკლესიაში რიგ-რიგობით ქადაგებას და საუბრებს უკითხავენ თურმე სალდათებს გულუხვი მასპინძლები, (რექტორი და მასწავლებლები). ყველაფერს, რასაკვირველია თავისებურათ უხსნიან მათ და „კრამოლნიკთა" წინააღმდეგ იწვევენ.

◆ თუმცა გაფიცვის შეწყვეტის შემდეგ კაზაკები ძვირათ მოსჩანან თფილისის ქუჩებზე, მარა ამით არავითარი შეღავათი არ მისცემია თფილისელებს. **კაზაკების მაგივრათ ქუჩებში ხულიგანი სალდათები გამოიყვანეს**. ეს უკანასკნელნი კი ისევე იქცევიან, როგორც კაზაკები არც მეტი და არც ნაკლები. 1 იანვარს ღამის 8 საათზე ნაძალადევში რამდენიმე სალდათს გზაში გაუჩერებიათ ზ. ქორიძე, სალდათებს თან აფიცერი ხლებია. როგორც ქორიძემ გადმოგვცა სალდათები კავკასიის მე-3 მსროლელ ბატალიონის ყოფილან. აფიცერს უბძანებია ქორიძის გაჩხრეკა. სალდათებს გაუჩხრეკიათ და რაკი ვერაფერი უნახავთ ფულის ქისა წაუგლეჯიათ ხელიდან. როცა ამაზე ქორიძეს შეუნიშნავს რატომ ჩადიხართ ამასო, სალდათებს ცემა დაუწყიათ ხელით და თოფის დუმებით. ერთ სალდათს შტიკის ჩაკვრაც კი მოუნდომებია, მარა საბედნიეროთ ქორიძე განზე გამხტარა და სიკვდილს გადარჩენილა. აფიცერი თურმე იქვე შორი-ახლოს იდგა და სიამოვნებით იღიმებოდა.

◆ 31 დეკემბრიდან თფილისის სადგურზე ამიერ კავკასიის რკინის გზის უფროსის პოლკოვნიკ **ნეიგებაუერის** განკარგულებით შემდეგი განცხადება გააკრეს, რომელიც რუსეთის გაზეთებში უკვე იყო დაბეჭდილი. განცხადება „წესიერებისა და კანონიერების მომხრეებისგან" არის შედგენილი. სხვათა შორის ნათქვამია, რომ რკინის გზის მოხელეების გაფიცვა, რომელიც გაფიცვის უმაღლეს ბიუროს ხელმძღვანელობით მოხთა, საზიზღარი ძალდატანებაა ადამიანის პიროვნებისა და თავისუფლებისა.—ასეთი გაფიცვა ულუკმაპუროთ ტოვებს რამდენიმე მილიონ მუშასო. ეს სოციალ დესპოტიზმია და ბარბაროსული თვითნებობა, რომელიც ადამიანის მოქალაქობრივ უფლებებს ხუთავსო. ამისათვის ჩვენ ზიზღს ვუცხადებთ გაფიცულებს, ხოლო იმათ, ვინც არ გაფიცულან—თანაგრძნობას და საჭიროების დროს დახმარებასო. მომავალი სახელმწიფო საბჭო, ჩვენ დარწმუნებული ვართ, კანონიერებას აღადგენს და ისეთ კანონებს შექმნის, რომ ასეთი გაფიცვები სასტიკათ იკრძალებოდეს, მარა სანამ საბჭო არაა—ჩვენ ვთხოვთ შინაგან საქმეთა და გზათა მინისტრებს, სასტიკი და ბეჯითი ზომები მიიღონ გაფიცვების წინააღმდეგ.

◆ პირველ იანვარს დილის მატარებლით თფილისში ჩამოსულან სოფ. კზნეციდან (განჯის გუბერნია, ყაზახის მაზრა) 125 სული სომეხი, 60 კაცი და დანარჩენი დედაკაცები და ბავშვები. მათი სომხობა მხოლოდ მაშინ გავიგეთ, როცა ერთმა მათგანმა დაწვრილებით გვიამბო ყველაფერი, რაც განჯაში სომეხ-თათართა ხოცვის დროს გამოევლოთ თავიანთ სოფელში. მამაკაცებს თავი შუაზე გამოპარსული აქვთ, წვერი ინით შეღებილი და ტანისამოსიც თათრული აცვიათ. ისე, რომ ნამდვილი თათრები გეგონებათ. როგორც ერთმა მათგანმა გადმოგვცა, მათი გათათრების მიზეზი შემდეგი ყოფილა. დაახლოებით 18 ნოემბერს სოფ. კზნეცზე, სადაც ეს სომხები სცხოვრობენ, წამოსულა თავდასასხმელათ 2000 შეიარაღებული თათარი. როცა ეს გაუგიათ სომხებს, მიუტოვებიათ თავიანთი სოფელი და მახლობელ თათრის სოფელ მასრულში გადახიზნულან. თათრებს დაუჭერიათ სოფელი კზნეცი და რამდენიმე დღის შემდეგ დელეგატები გაუგზავნიათ და შეუთვლიათ სომხებისთვის, მოდით უკან, თქვენ სოფელში არას, გერჩითო. სომხებიც დაჯერებულან და გადმოსულან სოფ. ბაზალყანაში. აქ მათ შემოსევიათ თათრები, დაუტყვევებიათ ყველანი და ერთი მათგანი მცველათ მიუყენებიათ—გვარათ სოსან მელიქოვი, რადგან ის ყველაზე ხნიერი ყოფილა. შემდეგ მელიქოვისთვის წინადადება მიუციათ უნდა მუსულმანობა მიიღოო, ის უარზე დამდგარა და გაქცეულა, მაგრამ დაუჭერიათ, და ძალათ მეჩეთში წაუთრევიათ; მოუპარსავთ თავი, შეუღებიათ წვერი და თავიანთი წესი შეუსრულებიათ. შემდეგ დანარჩენებისათვის მიუმართავთ თქვენც მიიღეთ მუსულმანობა და აღარ დაგხოცავთო. მეტი რაღა გზა ჰქონდათ ყველანი დათანხმებულან. ყველანი დაუპარსავთ, სახელები გამოუცვლიათ და ისე დაუტოვებიათ. მათი სოფელი კზნეცი სულ აუოხრებიათ. როცა საქმე გამწვავდა და სომეხ-თათართა ხოცვა-ჟლეტაა სხვა ადგილებშიც იჩინა თავი, თათრებს მოუნდომებიათ მათი დახოცვა, მაგრამ თუ ცოცხლები გადარჩენილან ეს ვიღაც სერგო სტრაჟნიკის წყალობით, რომელსაც წამოუყვანია სად. თაუზიდან 50 კაზაკი და სომხები სიკვდილს გადაურჩენია. სერგო სტრაჟნიკის კაზაკების წამოყვანა შემდეგ გარემოებას გამოუწვევია, ამ ამბის შემდეგ თფილისში ჩამოსულა სომხის მღვდელი და მთავარ-მართებლიდან თავიანთ ეპისკოპოსის შუამდგომლობით ქაღალდი წაუღია სად. თაუზში მდგომ კაზაკთა უფროსთან კაზაკების გასაგზავნათ. უფროსს უარი უთქვამს ჯარი ცოტა მყავს და ვერას გავაწყობო, ამ დროს წამომდგარა სტრაჟნიკი და უთხოვია 50 კაზაკი მომეცი და მე გავანთავისუფლებ სომხებსო. უფროს მიუცია და სტრაჟნიკს მართლა აუსრულებია თავისი სიტყვა. დღეს ეს 125 კაცი, შიშველ-ტიტველნი კახეთის ქუჩაზე დავიდოვის სახლებში არიან შეფარებული და ელიან დახმარებას.

უკანასკნელი გაფიცვა ნოვოროსისკში

(ამხანაგის ნაამბობი).

10 დეკემბერს ადგილობრივმა ს.-დემოკრატიულმა მუშათა ორგანიზაციამ გამოაცხადა გაფიცვა და თითქო „სასწაულმოქმედ კვერთხის" დაქნევით მთელ ქალაქში ცხოვრების მაჯისცემა სრულიად შეწყდა. დაიკეტა ყველა დუქან-მაღაზიები, შეწყდა რკინის გზაზე მიმოსვლა, შეჩერდა მუშაობა ყველა ზავოდ-ფაბრიკებში, ფაეტონებიც თითო ოროლას მეტი აღარ გამოსულა ამ დღეს. ყველა, დიდი და პატარა, ქალი და კაცი, აღფრთოვანებულის სახით ქუჩებში გამოეფინა. ყველა რაღაც გაბედულათ გამოიყურებოდა, ყველას რაღაც იმედი უღვივოდა გულში. ათი წლის ზევით ყველანი შეიარაღებული იყო, ქალებს რევოლვერები ჰქონდათ. ვისაც თოფი ან რევოლვერი არ ქონდა იმათ თვითონ გაეჭედა იარაღი და პრიმიტიული, შუბები გაედვათ მხარზე. გაფიცვის გამოცხადებისათანავე ქალაქი ბერდანის თოფებით შეიარაღებულმა სამასამდე ჩვენმა დრუჟინიკებმა დაიჭირეს. პოლიცია არსად სჩანდა გარდა რამდენიმე უიარაღო გოროდოვოებისა, რომლებიც დიმალით უცქერდენ ამ დიდ სანახაობას. გოროდოვოებს უიარაღობა იმისი ბრალი იყო, რომ გაფიცვის წინ აქაურ ს.-დემოკრატიულ ორგანიზაციის გამართულ მიტინგზე, ქალაქის ყველა გოროდოვოები [illegible] სახლში. აუხსნეს ხალხს მათი უკიდურესი მდგომარეობა, განაცხადეს [illegible] მათთან შეერთებისა, მთელი თავისი იარაღი ახსნეს ერთ ადგილს დააწყვეს და ხალხს ჩააბარეს. დღეიდან ჩვენ თქვენ გემსახურებით და არა იმ მთავრობას, რომელიც ჩვენც თქვენზე არა ნაკლებ [illegible] და თავიანთი ინტერესების დასაცველათ ხალხის წინააღმდეგ გვამხედრებსო. მას შემდეგ გოროდოვოები უიარაღოთ დადიოდენ და მხოლოდ მოწამე იყვნენ იმისა, რაც ქალაქში ხდებოდა. გამოცხადდა თუ არა გაფიცვა, გუბერნატორი ქალაქიდან გაიპარა. ვიცე-გუბერნატორი და პოლიცმეისტერი თავის პრისტავებთან ერთად [illegible] და რამდენიმე კაზაკი დაიყენეს მცველათ. გაფიცვის დღიდანვე ქალაქი და რკინის გზა რევოლიუციონერების ხელში გადავიდა. ქალაქს ბერდანის თოფებით შეიარაღებული 300 მილიციონერი იცავდა. ამ დღიდან სრული წესიერება დამყარდა ქალაქში. შეწყდა ქურდობა და ავაზაკობა. რკინის გზაზე მხოლოდ დელეგატების მატარებლები დადიოდა. რკინის გზის სადგურზე დაბანაკებულმა ყუბანის ოლქის კაზაკებმა, რომლებიც აქ 8 დეკემბერს მოიყვანეს კავკასიაში გასაგზავნათ, ადგილობრივი ს.-დემოკრატიული ორგანიზაციის მიერ პროპაგანდა-აგიტაციის გაწევის წყალობით, უარი განაცხადეს კავკასიაში წასვლაზე და უკან დაბრუნება მოითხოვეს. ასეთივე წინადადება მისცეს მათ ქალაქში მყოფ სხვა კაზაკებსაც, მაგრამ იმათ განაცხადეს, რომ ჩვენ მხოლოდ სახელმწიფო დაწესებულებებს და გუბერნატორს დავიცავთ და ხალხის წინააღმდეგ არ წავალთო, ხალხს თოფს არ ვესვრითო. კაზაკებს მისცეს ცალკე მატარებელი და სამშობლოში გაისტუმრეს. 22 დეკემბრამდე მუდამ დღე იმართებოდა მიტინგები, სადაც ჩვენი ამხანაგები უხსნიდენ ხალხს დღევანდელ მომენტს და იწვევდენ შეიარაღებულ აჯანყებისათვის. ხალხის აღფრთოვანებას საზღვარი არ ჰქონდა, ყველა გაფაციცებით ელოდა სანატრელ წუთს იარაღით ხელში უკანასკნელი იერიში მიეტანა რეაქციაზე. ქალაქში მარსელიეზის და სხვა სარევოლიუციო სიმღერების ხმა გაისმოდა. ხულიგნები და სხვა ბნელი ძალები მაწაში ჩაძვრენ. 22 გამოცხადდა საომარი დროის წესები. ქუჩებში გუბერნატორის რამდენიმე განცხადება გააკრეს. ხალხმა მაშინვე ნაფლეთათ აქცია განცხადებები. სალამოს 22-ს ს.-დემოკრატიულმა ორგანიზაციამ გამართა მიტინგი, რომელსაც მრავალი ათასი ხალხი დაესწრო. მიტინგზე გამოიტანეს რეზოლიუცია, რომლითაც წინადადებას აძლევდენ ვიცე გუბერნატორს და პოლიცმეისტერს 24 საათში ქალაქიდან გასულიყვნენ, წინააღმდეგ შემთხვევაში მათ დატყვევებას ემუქრებოდენ. ეს განაჩენი ეცნობა ვიცე-გუბერნატორს და პოლიცმეისტერს. [illegible] ვიცე-გუბერნატორი და პოლიცმეისტერი ამ განაჩენის შემდეგ რკინის გზის სადგურზე გაიპარენ თავიანთ კაზაკებთან და იქ გამაგრდენ. თუმცა საომარი დროის წესები გამოცხადდა მარა ჯარი ქუჩებში არ გამოსულა. კაზაკები ვიცე-გუბერნატორს და პოლიცმეისტერს დარაჯობდენ. ქალაქში სულ 300-მდე კაზაკი იყო, მარა მათ უარი განაცხადეს ხალხის წინააღმდეგ არ წავალთო და უკან დაბრუნება მოინდომეს. თუმცა გუბერნატორის ცოლმა შესამჩნევი აგიტაცია გაუწია და სულ მოღალატეები უძახა მარა იმათ მაინც თავისი ქნეს და თავიანთ სამშობლოში გაემგზავრენ. ქალაქი ისევ რევოლიუციონერების ხელში იყო. ხალხს მოთმინების ფიალა ავსებოდა, თხოულობდენ ნება მიეცათ მათთვის თავს დასხმოდენ სადგურს, სადაც ვიცე-გუბერნატორი და პოლიცმეისტერი გამაგრებულიყვნენ და [illegible] კაზაკებიანა. ხალხი [illegible] იწევდა, მაგრამ ადგილობრივი ს.-დემოკრ. ორგანიზაცია ნებას არ აძლევდა და უცდიდა რა ხასიათს მიიღებდა გაფიცვა რუსეთის სხვა ქალაქებში. ასე შეიარაღებული ვიცხოვრეთ 25 დეკემბრამდე. 25 დეკემბერს სადღაც გაჩნდა 300 კაზაკი თოფ-ზარბაზნებით. თურმე დატყვევებულ ვიცე-გუბერნატორს ჩუმათ ჯაშუშები გაუგზავნია და კაზაკები ფეხით ჩამოიყვანეს. 26 დეკემბერს გაიმართა დიდი მიტინგი, გარს შემოერტყენ ხულიგანი კაზაკები და ზარბაზნები [illegible]. დაიწყეს ჩხრეკა. მიტინგზე შეტაკება არ მომხდარა ისე დაიშალა. შემდეგ, გათავხედებულმა ვიცე-გუბერნატორმა, რომელიც გამოძვრა თავის სოროდან, ქალაქს კაზაკები მიუსია. დაიწყეს სახლების და გამვლელ-გამომვლელის ჩხრეკა. ჩხრეკის დროს ხულიგანი კაზაკები ისე იქცეოდენ, როგორც სხვაგან, გლეჯდენ საათებს, ართმევდენ ფულებს და სხვა ნივთებს. ჩხრეკის დროს მხოლოდ ოთხი თოფი ჩაუვარდათ ხელში. აქაც როგორც მთელ რუსეთში დღეს ხულიგან აფიცრების და კაზაკების დღესასწაულია.

პ. ტაიგელი

ჯაშუშების ამნისტია გურიაში

(წერილი გურიიდან)

ჯაშუშებს გურიაში ამნისტია მიეცა, ეს ფაქტია. მარა ამაზე ვილაპარაკოთ ქვევით.

გურიის სოციალდემოკრატიული ხელმძღვანელი კომიტეტის მესამე მორიგ კრებაზე, რომელიც მოხდა ქ. ოზურგეთში 6 დეკემბერს, სხვა მორიგ კითხვათა შორის [illegible] მსჯელობა ჯაშუშების შესახებაც.

ჯაშუში! ეს საზიზღარი და თანაც საბრალო არსებაა. ის მოკლებულია სინდისს, პატიოსნებას და სხვა ყოველგვარ ადამიანურ ღირსებას. ჯაშუში—ეს ერთგვარი ქვემძრომია. ის ხოხავს და ძვრება პოლიციელთა, ჟანდარმთა და ხალხის სხვა მტერთა წინაშე. ხოხავს მისთვის, რომ გაყიდოს, გასცეს ხალხისა და ქვეყნისათვის თავდადებულნი [illegible] ნებით და აზრებით. ჯაშუში—ეს ამ დროის იუდაა და კიდევ უარესიც: იუდამ [illegible] თავისი [illegible], გამცემლობაში აღებული ფულები გადაყარა და თავიც ჩამოიხრჩო; ჩვენი დროის იუდები კი ასეთ [illegible] მოკლებული არიან და მუდამ მზათ არიან თავისი საზიზღარი ხელობა ყოველთვის სიამოვნებით და გულმოდგინეთ აასრულონ. ჯაშუშები, თანამედროვე საზოგადოებისთვის გასაგები ენით რომ ვთქვათ, ტრეპოვების და მის მსგავს ჯალათების ღვიძლი შვილები არიან. ესენი ერთმანეთთან არ ვარგან, ისინი ერთი მეორის დამატება და გაგრძელება არიან, ისინი ერთმანეთს ასულდგმულებენ.

თვითმპყრობელი რუსეთის მართვა-გამგეობაში ჯაშუშებს საპატიო ადგილი უჭირავთ. მმართველი ბიუროკრატია მათზე ამყარებდა თავის იმედებს და მათ შესანახათ არ ზოგავდა დიდძალ ფულებს.

ახლა ისე საშიში არაა გამხეცებული კაზაკების დაუსჯელი ნავარდობა, მათი „საქმენი საგმირონი", როგორც წინეთ საშიში იყო გაწრთვნილი, დარაზმული ჯაშუშთა არმია. კაზაკები ჩადიან სისაძაგლეს აშკარათ და უტიფრათ, მარა იმათგან შეიძლება თავის დაღწევა წინააღმდეგობის გაწევით ან სხვა რამ საშუალებით. ჯაშუშების საქმე კი ასე არაა. ისინი აკეთებენ თავის საქმეს ქვეშ-ქვეშ, ჩუმათ, მალულათ. პოლიციელებს და ჟანდარმებს იცნობს კაცი [illegible], ფორმით და შესაფერად დაიჭერს თავს მათთან. ჯაშუშებს კი ვერ გაარჩევთ გარეგანი ნიშნებით. ისინი ყოველგან დადიან ჩვეულებრივი ადამიანის სახით, მარა იმავე დროს გულში ეშმაკის ზრახვებს ატარებენ. ისინი ყოველგან აგებენ მახეს და ვაი მისი ბრალი, ვინც მოყვება შიგ!..

ჯაშუშების ფარ-ხმალი მწამლავი ენაა, მათი ხელობა კი [illegible]. ასეთი იარაღით ისინი ამარცხებენ ყველას; იმათთან [illegible] არ გადის, რადგან ისინი უჩინარი და უხილავი არიან.

17 ოქტომბრის მანიფესტის გამოცხადების შემდეგ ჯაშუშების როლი შესამჩნევათ შემცირდა, თუმცა ჯერ კიდევ სამსახურს უწევენ სულთამხუთავ თვითმპყრობელობას. ამ მანიფესტის შემდეგ ტრეპოვებს, როგორც ჯაშუშთა ხელმძღვანელებს, ფეხ-ქვეშ ნიადაგი გამოეცალათ და მოულოდნელათ არხივში ამოყვეს თავი. საუკუნოთ იყოს ხსენება მათი ჯაშუშური „მოღვაწეობისა"!

ჯაშუშებმა დიდი „სამსახური" გაუწიეს გურულებსაც, რუსეთის გლეხ-კაცობის რევოლიუციონურ მოწინავე რაზმს. მათი „მოღვაწეობისაგან" ჯერ კიდევ აქ წაშლილი და გაწმენდილი არაა. მათი არსებობა და სახსენებელი ჯერ კიდევ აქ აღგვილი არაა, თუმცა მათ წინააღმდეგ თავიდანვე ენერგიული ზომები იყო ხმარებული.

თავდაპირველათ ჯაშუშების წინააღმდეგ ტერორს მიმართეს (რამდენიმე ჯაშუშს [illegible] წაიღო), რითაც ისინი დაფრთხენ და აქეთ-იქით მიიმალენ. [illegible] დრო და გურიას ეწვია „ცნობილი" გენერალი ალიხანი თავისი [illegible] რა თქმა უნდა, ეწვია მათ დასამშვიდებლათ, დასამორჩილებლათ. დადგა ჯაშუშების გაზაფხული: ისინი გამოძვრენ თავის სოროებიდან, თავი მაღლა აღმართეს, [illegible] და დაიწყეს ღამ-ღამობით ალიხანთან სიარული. გაიჩარხა საქმე. გენერალმა მიმართა რეპრესიულ ზომებს. „აგიტატორების" დაჭერა, გადასახლება, ციხეში ჩაგდება გახშირდა. ამის მიუხედავათ ალიხანის მისია საშინლათ დამარცხდა, მან ვერ დაიმორჩილა თავისუფლებისათვის მებრძოლი ხალხი. რა უნდა ექნა გენერალს [illegible] და მოახსენა მთავრობას—გურია დავამშვიდე, დავამორჩილე, „ბუნტის" მეთაურები ავყარე და ყველაფერი გავარიგეო. ასეთი უსირცხვილო ისტორიული ტყუილის შეთხზვის შემდეგ ალიხანი მისი ჯარით გაწვეულ იქნა გურიიდან.

ჯაშუშები კიდევ შეკრთენ და მიიმალ-მოიმალენ. მარა, აი, ოზურგეთში მოდიან პლასტუნები, ეს მანჯურიაში თავლაფდასხმული, ხოლო აქ გაცოფებული ლაშქრები და ჯაშუშებიც ცოტათ თუ ბევრათ [illegible] ამართულებიან. გაიგდენს გურიიდან „ნასაგანალის გმირები" და ჯაშუშებსაც ენა მუცელში ჩაუვარდათ. ვფიქრობ, იმათი ყოფა უკვე გამოსულია სამუდამოთ, თუმცა რეაქცია კი მოსალოდნელია.

ეჭვს [გარე]შეა, რომ ჯაშუშები და პროვოკატორები, რომლებმაც მორწყეს თვალუწვდენელი რუსეთი უდანაშაულოთა სისხლით, ახლა უნდა წარდგენ ხალხის სამსჯავროს წინაშე. ცხადია, ისინი, ვინც საპყრობილეები გაავსო თავისუფლებისათვის მებრძოლი ახალგაზრდა ძალებით, ვინც ამართა სახრჩობელები... ვერ გაექცევიან სასჯელს და მათი განკითხვის დღეც უკვე ახლოვდება.

და აი, ხელმძღვანელი კოლექტივი შეუდგა ჯაშუშების სიის განხილვას. ზოგი მთავარ ჯაშუშათ იქნა ცნობილი, ზოგიც მეორე ხარისხოვანათ. ამის მიხედვით კოლექტივმა პირველებს გურიიდან გადასახლება გადაუწყვიტა სასჯელათ, მეორეებს უსტიკესი გაფრთხილების გამოცხადება, ხოლო დღემდის გამჟღავნებულ ჯაშუშებს კი პატიება ანუ ამნისტია მისცა. ამ უკანასკნელთ, როგორც გამოირკვა, უკვე მოუხრიათ ქედი ხალხის ძლიერების წინაშე და ზოგი მათგანი თურმე პატიებას თხოულობენ.

იმ ღონისძიებით რომ შევხედოთ ჯაშუშების შეხაფერ სასჯელს, რა თვალითაც „აგიტატორების" სასჯელს უყურებს ბიუროკრატია, მაშინ ხალხმაც სახრჩობელას და კატორგას უნდა მიმართოს მათ „გასასწორებლათ". მარა არა, ხალხი უფრო გულმოწყალეა, ის უფრო სამართლიანია.

ხელმძღვანელმა კოლექტივმა მხოლოთ ის ცნო ჯაშუშათ, ვის შესახებაც უტყუარი საბუთები იყო, სხვები კი ამოშალა სიიდან და მით, რა თქმა უნდა, სამართლიანობა დაიცვა.

იმ შემთხვევაში, თუ ჩვენ შეცდომით ამოვშალეთ ვინმე ჯაშუშთა სიიდან, დამტკიცებულმა ჯაშუშებმა მაიღონ ასეთები კოოპტაციის საშუალებით,—იოხუნჯა ერთმა ამხანაგმა.

[ჩ]ოხმრობა გაშვებით იყოს და გურიიდან გადასახლება მიუსაჯეს: 1) ნიკო სიმონის ძე თაყაიშვილს და 2) იულო მასხულიას. გაფრთხილების გამოცხადება: 1) ივანე იაკობის ძე ჯაყელს, 2) გიორგი ალექსანდრეს ძე ნაკაშიძეს და 3) დიმიტრი ვატას ძე მგელაძეს, ხოლო ამნისტია მიეცა: 1) იოსებ (ესიკა) მიხეილის ძე ნაკაშიძეს, 2) გრიგოლ ტიმოთეს ძე ჯაყელს, სით, ალექსანდრე და კოწია ბერიძეებს, ვარლამ ერისთავს და გიორგი ბასილაიშვილს.

O, tempora! O, mores!—ძალაუნებურათ წამოიძახებენ ოდესმე ყოვლის შემძლე ჯაშუშები. როდესაც ისინი ასახლებდენ „ბუნტოვშჩიკებს", ახლა კი პირიქით ეს ციმბირიდან დაბრუნებულები ასახლებენ იმათ! გუშინ ამნისტიის მიცემის უფლება ეკუთვნოდა მხოლოთ თვითმპყრობელ მეფეს, დღეს კი ეს უფლება „დამნაშავეებს" ჩაუვარდა ხელში!.. ასეთი „ანარქია" თავს ბრუს ახვევს და არეტიანებს ჯაშუშებს, რომელთაც ქვეყანაფერი უგულო ეჩვენებათ...

[ეჰ], საბრალონი, ძლიერ შესაბრალისნი [ხართ] ჩვენი ჯაშუშები!.. **ჭალარა**

მოსკოვის ამბები.

(ბრძოლის დღიური)

8 დეკემბერი. ხალხი, რომელსაც აკვარიუმთან და მახლობელ სასწავლებელთან [illegible] იშლება. პო[illegible] რაღაც [illegible] ქალაქის სხვა და სხვა ნაწ[ილებ]ში [illegible]. დაპ[ატიმრებ]ული არიან მუშათა დეპუტატების საბჭოს წევრები, რკინის გზის ბიუროს სამი წევრი, ვექილი მურავიოვი და სხვანი. რევოლიუციურ გაზეთების ნაცვლათ გამოდის „მუშათა დეპუტატების საბჭოს ცნობები", [ვრ]ცელდება რევოლიუციური ფურცლები სხვა და სხვა შინაარსისა. გენერალ-გუბერნატორი აცხადებს: საჭიროთ ვცანი მოს[კოვ]ში [illegible] და რკინის გზებზე [illegible] მაცხადებათ. ქალაქი [illegible] ბაირაღებით [illegible] წითელი [illegible] შემწკრივებული [illegible] ქუჩებზე და [illegible] სხვა პუნქტებ[ში]. ხულიგანების ჰაე[illegible]. პატ[რ]ულები დაძრწიან ქალა[ქში] [illegible] მათ არ [illegible], ჯარი დირაჯ[illegible]. ხალხი დას[illegible] შინაურ დრაგუნებს, „ო[illegible]" და ხალხის მოღალატეების სახე[ლით] [illegible] ლავს მათ. მთელი საზოგადოების თანაგრძნობა რევოლიუციისკენაა. სანიტარული რაზმები გამოსულია ქუჩებში, რათა რევოლიუციის და კონტრრევოლიუციის მეტაკების მსხვერპლებს დახმარება გაუწიონ. ამ მიზნით ათასგანაა დამზადებული დაჭრილთათვის სამკურნალოები. დრაგუნები არ ინდობენ სანიტარულ რაზმებს. ეტყობა, ყველა, ვის გულშიც არ გამქრალა კეთილშობილების და უბრალო კაცთმოყვარეობის გრძნობები, ცდილობს ხელი შეუწყოს ხალხის მოძრაობასა და გაამარჯვებინოს რევოლიუციას. ყველა, ვინც დაკარგა ადამიანური ღირსება და ვინც არსებული წესწყობილების დაცვის გარყვნილი სურვილებითაა შეპყრობილი, ცდილობს გადაელობოს რევოლიუციურ ხალ[ხის] [illegible]ვილებას, ხელი შეუწყოს რე[აქციას], გაამარჯვებინოს კონტრრევოლიუციას. ეტყობა, ხალხს გადაუწყვეტია თავისუფლებისთვის იბრძოლოს, იბრძოლოს... რეაქციას გადაუწყვეტია თავისუფლებას შეებრძოლოს, დაამარცხოს. გარე[უბ]ან ქალაქში არავითარი რევოლიუციური [ამ]ბავი და ამბავი არ მოდის. ყოფნა არ ყოფნა—აი კითხვა, რომელიც უნდა გადაწყდეს.

9 დეკემბერი.—მეტის მეტი რევოლიუციური აღელვებაა. ჰაერში ტყვია-წამლის სუნი ტრიალებს. ხალხი და მთავრობა დაპირისპირებულია, შეტაკება აუცილებელია. პროლეტარიატი, რუსეთის დიდი რევოლიუციის გმირთა გმირი, ნიკოლოზის სადგურთან შეეტაკა ჯარს. ორივე მხრით ბევრი დაჭრილები აღმოჩნდა. უმთავრეს შეტაკების ძალას წარმოადგენდა თავისუფალი მუშათა წითელი რაზმები. თანდათან გახშირდა შეტაკება ჯარსა და შეიარაღებულ ხალხის რაზმებ შორის. დრაგუნები და კაზაკები მთავრობის მხრით, პროლეტარები, ახალგაზდობა, მთელი საზოგადოება რევოლიუციის მხრით. სალამოს „ენების" მოედანზე დრაგუნებს ესროლეს ხალხიდან. მოკლულ იქმნა აფიცერი, დაიჭრა რამდენიმე ჯარის კაცი. დრაგუნებმაც ისროლეს. ხალხიდან ბევრი დაეცა. მახლობელ პავილიონს ცეცხლი წაუკიდეს. პავილიონში გამოიწვა რამოდენიმე კაცი. სალამოს 8 საათზე ტვერის ქუჩაზე კაზაკებს ხალხმა სროლა აუტეხა. დრაგუნები გაიქცენ. შემდეგ ატყდა გაცხარებული სროლა მებრძოლ რაზმებსა და ცხენოსან ჯარს შორის. ეს იყო ძველ „ტრიუმფალურ" მოედანზე. მსხვერპლი დიდია. უზარმაზარი მოედანი და მახლობელი ქუჩები მორწყულია ადამიანის სისხლით. დახოცილებს და დაჭრილებს სანიტარული რაზმი პატრონობს. კამერგერის ქუჩაზე პოლიციამ 40 კაცი შეიპყრო, სტუდენტები და კურსისტკები. ბევრჯელ სცადა ხალხმა დატუსაღებულთა განთავისუფლება. ესროდენ სტუსაღო კარებს, დაჭრილ იქმნა რამდენიმე კურსისტკა, აგრეთვე ერთი პოლიციელი. სალამოს მოხდა რევოლიუციური მიტინგი ფიდლერის სახლში. აქ განსაკუთრებით ს.-რევოლიუციონერები იყვენ. 10 საათზე ჯარი შემოერტყა რკალივით ფიდლერის სახლს, აქ პირველათ გამოიტანეს ორი ზარბაზანი. ჯარმა მოსთხოვა ფიდლერს—რევოლიუციონერებმა იარაღი აიყარონ, 15 წამს ვაძლევთ ვადასაო. ფიდლერი უპასუხებს — რევოლიუციონერები უარს ამბობენ იარაღის აყრაზეო. ამის შემდეგ დასჭრეს ფიდლერი. ამან გამოიწვია სროლა რევოლიუციონერების მხრით. ესროდენ ვინტოვკებს და მაუზერებს. ამას მოყვა „ზალპი" ჯარის მხრით. ჯარმა ათჯერ ესროლა ზარბაზანი. მოკლეს ორი რევოლიუციონერი, დაჭრეს 30, მოკვდა პორუჩიკი, რამდენიმე სალდათი, დაიჭრა ოფიცერი. მიტინგზე მყოფი ხალხის ერთი ნაწილი გადავიდა მახლობელ ეზოებში, ხოლო მეორე ნაწილმა გამოკიდა თეთრი ბაირაღი. იქ დაატყვევეს 120 წითელი რაზმელი. ბაღის ქუჩაზე, „ტრიუმფალნი ვოროტასთან", ქივოდიორცზე და სხვ. აიმართა ბარიკადები. ჯარი ვერაფერს გახდა და უკან დაიხია.

10 დეკემბერი.—მოსკოვმა დღეს ბარიკადებში გაიღვიძა. მთელი ქალაქი დაქსაქსული-დაჯვარადინებული იყო ბარიკადებით. უკანასკნელთა რიცხვი ყოველ საათობით მატულობდა. ქუჩები შეიკრა. უმთავრესი ბარიკადები აღიმართა ტვერის, ბრონის, მხარგძელის, კაზიხინის და სხ. ქუჩებზე, ქივადიორგცე[ზ]ე, წ. „ქართველთა" უბანში და სხ. მრავალ ადგილებში. ხალხის მადლიანი რევოლიუციონური მარჯვენა საოცარი სიჩქარით მოქმედებდა, ბარიკადების რიცხვი მსწრაფლ [იზრდ]ებოდა. ყველა ბარიკადზე [illegible] ბარიკადებ[ის] [illegible], მავთულები, [illegible]გონები, ფიცრები, ეზოს კარები, ვივესები, ქვები, გამაგრებული შეკუმშული თოვლის ზვინები, რომლებიც ქუჩებში ხელით მზადდებოდა, ყინვის უშველებელი ნაჭრები, შეშა, რკინის „ქეშტიანკები" და ლოგეები და სხვა და სხვა — თვალის დახამხამებაში ჩნდებოდა. მცხოვრებლებს გამოქონდათ ქუჩაზე ბარიკადების ასაშენებლათ „კრაოტები", ტახტები, კამოდები, ფეჩის ტრუბები, სარკეები, სკამები, სტოლები, ქვეშსაგები და სხვა. ერთი სიტყვით არაფერს არ შურავდა რევოლიუციური ხალხი თავის გამარჯვებისთვის რომ ხელი შეეწყო და ჯოჯოხეთური წესწყობილება დაემხო. ბარიკადების წინ ბევრგან წვრილ წვრილათ დამტვრეული ქიქა ეყარა, რომ მტარვალებს იაფათ არ დასჯდომოდათ ცხენებით ბარიკადებ[ზე] იერიშის მოტანა. ქალაქის თითქმის ყველა ქუჩებში მუშაობდა ხალხი ერთ საქმეზე. ქალი და კაცი, დიდი და პატარა, მოხუცი და ახალგაზდა—ყველა ერთ ჯაფას ეწეოდა. რა დიადი სანახაობაა! 8—9 წლის ბავშვები დარბოდენ, და ძვრებოდენ ქუჩა-ქუჩა მტრის დასაზვერავათ. [illegible] ირც მოწინააღმდეგე მხარეს ერია, ისიც გაფაციცებით ადევნებდა თვალ-ყურს მებრძოლთ. 10 საათზე შეიარაღებული ცხენოსანი ჯარი უკვე გამოვიდა აშკარათ ქუჩაზე „ურჩს" და „თავხედ" ხალხთან საბრძოლველათ და გასანადგურებლათ. დრაგუნებმა საშინელი სროლა აუტეხეს ხალხს—უმთავრესათ ტვერის ქუჩაზე, რომ ამ თავითვე შეემუსრათ ქალაქის უმთავრესი რევოლიუციური ცენტრი და ამით შემდეგი ბრძოლა გაეადვილებიათ. ისროდენ ზარბაზნებს, ტყვიის მტყორცნელებს და სხვ. შეუძლებელი გაუხდა ხალხის ამ ქამათ შეიარაღებული წინააღმდეგობის გაწევა. ხალხიდან ბევრი დაიხოცა და დაიჭრა. ამბობენ დახოცილ-დაჭრილთა რაოდენობა 500 კაცს უდრისო. წავიდა სისხლის ღვარები ქუჩაში. დამახასიათებელია, რომ გამხეცებული დრაგუნები ნებას არ აძლევდენ მოწყალების დებსა და ძმებს—დაჭრილ-დახოცილნი აეკრიფათ, ხოცდენ კიდეც მათ. სალამომდი ფართო ქუჩა დახოცილი გვამებით მოიფინა. საერთოთ მთელ ქალაქში თოფ-ზარბაზნების გრიალი ისმოდა. რეაქციის ძალები მუშებს და მოქალაქეებს ჟლეტდენ. ბარიკადებს უშენდენ ტყვია შრაპნელს სეტყვასავით. ტვერის ქუჩაზე ბარიკადები დაშალეს. მებრძოლი რაზმები მოქმედებას განაგრძობდენ, პარტიზანულ ომს ირჩევდენ. იარაღს ართმევდენ პოლიციელებს და სამხედრო პირებს. სალამოს 9 საათზე გასტეხეს რევოლიუციონერებმა იარაღის მაღაზია დიდ ლუბიანკაზე; წაიღეს იარაღი და სამედრო მოწყობილობანი. დილით გნეზდნიკოვის მოსახვევში ორი ყუმბარით ააფეთქეს ორ სართულიანი სახლი, სადაც ჟანდარმთა სმმართველო იყო მოთავსებული. მსხვერპლი მტარვალების მხრივ დიდია. სალამოს 7 საათზე ხალხის ბრბომ მებრძოლი რაზმების მეთაურობით გატეხა იარაღის მაღაზია ტობეკოსი, „მეტროპოლის" შენობაში. გაიტანეს იარაღები. მაღაზიაში აფეთქდა ეგრეთ წოდებული „ჯოჯოხეთის მანქანა", რომელიც განგებ დატოვეს რევოლიუციონერებმა. იმას მოყვა რამდენიმე მსხვერპლი პოლიციის. დრაგუნები აქაც გაჩნდენ და შეუდგენ თავიანთ მხეცურ მოქმედებას. გატეხილი მაღაზია იწვის. ბაღის ქუჩაზე რევოლიციურმა რაზმებმა მოხერხებულათ გაკეთებულ მავთულების ბადეში გააბეს ექვსი დრაგუნი, რომლებსაც იარაღის აყრის შემდეგ თავისუფლება მიანიჭეს. პროხოროვის მანუფაქტურაზე თოფ - ზარბაზნებით შეიარაღებულმა ჯარმა მიიტანა იერიში, მარა დიდით დაზარალებული უკუქცეულ იქნა (ჯარს 70 კაცი მოუკლეს) ენერგიულათ და ცქვიტათ მომქმედ მუშათა რევოლიუციურმა რაზმებმა, რომლებიც მანუფაქტურაში იყვენ გამაგრებულნი. ერთი სიტყვით, დღეს საშინლათ ლაპლაპებს რევოლიუციის ალი მთელ მოსკოვში. მთელ ფრონტზე გაჩაღებული ბრძოლაა. რევოლიუციურ ყიჟინასა და საქმიანობაში, თოფზარბაზნების გრიალ-ზუზუნსა და ცეცხლის ალში, სისხლის ღვრასა და ბარიკადების ნგრევა-შენებაში გადაევარა მოსკოვს ღამის ზეწარი. წელან, სალამოს ჟამს, ახალგაზდები ქუჩაზე ბარიკადას აშენებდენ. იქვე მახლობლათ 70 წლის მოხუცი ტელეგრაფის ბოძს სჭრიდა ნაჯახით. მე ვკითხე—ეს რათ გინდა მეთქი. მოხუცმა გაბრწყინვალებული სახით თამამათ მიპასუხა: „ხალხისთვის თავისუფლების მოსაპოვებლათ. ერთი გავაკეთე, მეორეს [ახლა] ვაკეთებ". კეთილშობილი [illegible] ბარიკადზე [illegible]

(დასასრული იქნება)

პრესა

პირველ იანვარს გამოვიდა პირველი ნომერი „პატარა გაზეთის" გ. მესხის რედაქტორობით. გაზეთი მართლა პატარაა როგორც ფორმატით, ისე შინაარსითაც. პირველი ნომრიდანვე ჩანს, რომ ის ფედერალისტების ორგანოა და ამიტომ ნომერი ასე იწყება: „სალამი მშრომელ ხალხს"! ფედერალისტები, როგორც იცით, მუდამ მშრომელ ხალხზე სწერენ, მაგრამ რადგანაც ხალხს მათი ჯერ ვერაფერი გაუგია—სოციალდემოკრატებზე ჯავრს იყრიან. „პატარა გაზეთის" მეთაური „მშრომელ ხალხს" ჩქარა ანებებს თავს და გადადის ჩვენ პარტიაზე, რომელიც თურმე „დიდებული პარტიაა", მაგრამ „ერთ ალაგას არჩობს". ეს ს.-დემოკრატიის დამსრხობა უფილა ის, რომ „გლეხობა სრულიად უყურადღებოთ დაუტოვებია". ამიტომ „ს.-დემოკრატებს სოფლათ საქმე არა აქვთ, საგრარო კითხვას ადვილ ვეღარ შეხებიან, და თუ ისინი მაინც და მაინც სოფლათ გადიან საქადაგებლათ—ეს არის ერთი უდიდესი გაუგებრობა".

[ბ]ევრმა მიუთითა ს.-დემოკრატებს ეს უბედურება, განაგრძობს ავტორი, ეს ნაკლი, მაგრამ მათ არ ისურვეს ერთი ბეწვის ოდენა მადლი გამეტებაც გლეხებისათვის. ახიოდენ [illegible] „ჩამონაჭრებზე" და „[illegible]" [illegible] რათა? იმიტომ რომ ყოველ თავის [illegible] ღირსებასთან ს.-დე[მოკრა]ტებს ერთი [illegible], ეს არის მათი სექტანტობა. როგორც მუსულმანს ვერ გადაათქმევინებ: არა არს ღმერთი გარეშე ღვთისა და მაჰმადი მისი წინასწარმეტყველიო, ისე ს.-დემოკრატს ვერ ათქმევინებ უარს ვერც ერთ წერტილზე, ვერც ერთ უბრჯგუზედ, რომელნიც კი მარქსსა და ენგელსს უხმარიათ. ამრიგათ ს.-დემოკრატებმა უარჰყვეს გლეხის ინტერესებიო".

საბედნიეროთ ს.-დემოკრატიისაგან უარყოფილ გლეხს გამოსჩენია პატრონი, ეს არის ს.-რევოლიუციონერთა პარტია, რომელსაც ს.-დემოკრატებისაგან შეუთვისებია ის, რაც მუშას შეეხება და ზედ დაურთავს გლეხთა საგრარო პროგრამა. თავისთავათ ცხადია, რომ ამ პარტიას ერგება გამარჯვება და ერთ შვენიერ დღეს სოციალდემოკრატია ქვეყნიდან გაქრება—გვასწავლის გახარებული ავტორი.

„არა გჯერათ? გვეკითხება ის: მაშ არა კითხულობთ გაზეთებს, დღეს პეტერბურგის მუშა ხალხი მთლათ გადავიდა ს.-რევოლიუციონერთა ბანაკში და ზურგი შეაქცია ს.-დემოკრატიას. ასევე მომხდარა ოდესაში, მოსკოვში, ასევე მოიქცევა მთლათ რუსეთის მუშა ხალხი. რათა? იმიტომ რომ ს.-დემოკრატიამ თავისი სათქმელი სთქვა და გაიყინა ერთ ალაგას. იგი დღეს წინ კი აღარ მიდის, ერთ ალაგას ატყაპუნებს ფეხებს და ჰგონია რომ წინ მივდივარო".

ამ ვოდევილს, რომელიც მეთაურათ დაუბეჭდია რედაქტორს, ხელს აწერს „ფედერალისტი". თუ კი საპროგრამო წერილი ავტორს ვოდევილით გამოსვლია, რაღა უნდა იყოს სხვა წერილები, რომელთაც პროგრამის არაფერი ატყვია. ასე პატარა გაზეთი და ასე დიდი ტუტუცი! ჩვენ ვურჩევთ რედაქტორს ვოდევილი სცენისთვის შეინახოს, გაზეთს კი სერიოზული ხასიათი მისცეს.

დეპეშები

ვარშავა, 30 დეკემბერი. სალამოს პატრულები ჩხრეკდენ გამვლელ-გამომვლელებს და ტრამვაის მგზავრებს და ატუსაღებდენ საეჭვო პირებს. რადომის გუბერნიის [ორ] მაზრაში ორი ბატალიონია გაგზავნილი ამბოხების ჩასაცხრობათ.

კალიში, 31 დეკემბერი. საომარ [illegible] წესების ძალით დაატუსაღეს [illegible] მემამულე და ერთი ზემლემერი.

ვიტებსკი, ჯარმა და პოლიციამ ალყა შემოარტყა ებრაელთა შკოლას, სადაც ქრისტიანთა და მასწავლებელთა მონაწილეობით მიტინგი იყო გამართული. ხალხს ჩხრეკენ და ართმევენ იარაღს.

ბაქო. გენერალ-გუბერნატორის განკარგულებისამებრ შეაჩერეს გაზ. „ბაქო".

კრასნოიარსკი, 8 დეკემბერს. აქაურმა მეამბოხეებმა ბრძოლით დაიპყრეს საგუბერნიო სტუსაღო და კერძო სტამბები, 9-ს გამართეს გრანდიოზული რევოლიუციონური მანიფესტაცია, 10-ს შეიარაღებული ხალხი თავს დაესხა პოლიციის სამმართველოს, იარაღი აყარეს პოლიციელებს, გარდა ამისა გაიტაცეს იარაღი, რომელიც აქვე ინახებოდა. გუბერნიის მმართველმა ჯარი გამოიწვია. იმედია, რომ ამბოხებას ამ დღეებში ჩააცხრობენ.

ასტრახანი. შუაგულ ქალაქში სამმა ბოროტ-მოქმედებმა მძიმეთ დასჭრა საოპერო მსახიობი ქალი პაპაიანი და მამა მისი ვაჭარი. ბოროტმოქმედები შეიპყრეს.

ვინდავა. რკინის გზის [illegible]

[illegible] —6 [illegible] დახურული გაზეთების ძველი ნომრები დაიჭირეთ.

სოსნიცი. ტოპოლეცკის, სოსნიცის და პოგორეცის მაზრებში, დაწვეს მიხნევიჩის ქარხანა.

იურიევი პოლონეთის. აგრარული მოძრაობა ცხრება. ატუსაღებენ მოძრაობის მეთაურებს.

მოსკოვი. 7 იანვარს შესდგება სხვა და სხვა გუბერნიების და მაზრების თავად-აზნაურთა წარმომადგენლების კრება. „17 ოქტომბრის" კავშირს შეუერთდა „გლეხთა კავშირი", რომელიც „სრულიად რუსეთის სგლეხო" კავშირის მოწინააღმდეგეა.

პლოცკი. სახელმწიფო შემნახველ კასიდან გამოტანილ ფულს უკანვე აბრუნებენ. ღალას შარშანდელზე უფრო წესიერათ იძლევიან.

რიგა. სალამოს ხალხით სავსე უბანში მოკლეს პავლოგრადის პოლკის ოფ[იცერი]. [ო]ფიციალური განცხადების თანახმა[დ] [illegible]ნას გალმა უბნის მცხოვრებლებმა [illegible] მთავრობას უნდა ჩააბარონ. [illegible] შემთხვევაში იმ [illegible]ებს, სად[აც] იპოვნიან, დანგრევ[illegible] როგორც [illegible]

სოსნოვიცი. ხალხი [illegible]ლეს. შეიპყრეს საგლეხო კავშირ[ის] [illegible]რესი აგიტატორები. საბჭოს კერძ[ო] [illegible]ბირზე მილიციის მოწყობა გადაწყვ[იტა].

ლვოვი, 1 იანვარი. დღეს [illegible] მოვიდა თავად-აზნაურთა [illegible] მძღოლის გლეხების მიერ დარბეულ ადგილ-მამულში. გამოგზავნილია არტილერია და ტყვიის მტყორცნელები მოსალოდნელი ამბოხების ჩასაცხრობათ.

თფილისი, 31 დეკემბერი. მას შემდეგ რაც მოსკოვიდან ამბები მოვიდა, შესახებ მოძრაობის ჩაცხრობის საქმის ვითარება კავკასიაშიაც გაუმჯობესდა. როგორც შევიტყვეთ, რევოლიუციონერებ[მა] თავის მოქმედება სოფლებში გადაიტანეს. [illegible] ხაზზე მოძრაობა ახლდება.

ქუთაისსა და ბათომისაკენ გზები არ არის. პიატიგორსკში დაატყვევეს რამოდენიმე ექიმი და უმთავრესი აგიტატორები. ჯარების ენერგიულმა მოქმედებამ ჯეროვანი შთაბეჭდილება მოახდინა მცხოვრებლებზე, რომელთაც ეგონათ, რომ ჯარები ფიცს ულალატებდენ. ხმები ნამესტნიკის წასვლის შესახებ გამოიწვია იმან, რომ ვორონცოვ-დაშკოვი ავათ იყო და [illegible] გრძნობდა. ახლა გრაფი კარგათაა და თავის თანამდებობაზე დარჩება.

პეტერბურგი, 1 იანვარი. შინაგან საქმეთა სამინისტროს მმართველი დურნოვო შინაგან საქმეთა მინისტრათ დაინიშნა. იუსტიციის მინისტრს აკიმოვს თეთრი არწივის ორდენი ებოძა.

ჩერნიგოვი, 1 იანვარი. გუბერნატორის კარეტაში ორი ყუმბარა ჩააგდეს. კარეტა დამსხვრეულია. გუბერნატორი მძიმეთ დაიჭრა. იმისი ცოლი—მსუბუქათ. ბოროტმოქმედი შეიპყრეს.

კიევი, 1 იანვარი, უნივერსიტეტის საბჭომ სწავლის განახლება გადაწყვიტა.

ბაქო. რევოლიუციონერების მიერ დაპყრობილ სადგურებში ჯარი მკვიდრდება.

ვარშავა, 1 იანვარი. შეიპყრეს „ბუნდის" კომიტეტის 11 წევრი. დაატყვევეს აგრეთვე მრავალი საეჭვო პირი, რევოლვერებით და დანებით შეიარაღებული, გრაუმანი, ანარქისტი, კომუნისტი, ბომბების უმთავრესი მოხელე.

პეტერბურგი, 1 იანვარი. დაინიშნენ სახელმწიფოს დაცვის წევრებათ 1906 წლისთვის სახელმწიფო საბჭოს წევრი გროდეკოვი, გვარდიის ჯართა უფროსის თანაშემწეები როზენკამფი და ზარუბაევი და სხვ.

რიგა. 31 დეკემბერი. გუშინ, ღამე პოლიციამ ორ სახლში ყუმბარების და რევოლიუციონური ლიტერატურის საწყობები აღმოაჩინა, აღმოაჩინეს აგრეთვე არალეგალური ბროშურების საიდუმლო სტამბა. მ. ღვინის იქით დაიჭირეს ბევრი იარაღი და დაატუსაღეს ბევრი ცნობილი პოლიტიკური მკვლელები. მათ შორის ბევრი ინტელიგენტებია.

ვარშავა, 31 დეკემბერი. გუშინ ცენტრალური საარჩევნო ბიურო ადგენდა იმ პირების სიას, რომლებიც გადასახადებს იხდიან. არჩევნები სამ თვეს გაგრძელდება. ცენტრალურ ბიუროში სამუშაოთ მოწვეულია 70 კაცი, უმეტესათ სტუდენტები, რომლებსაც დაენიშნათ ჯამაგირი: ორ მანეთამდის დღეში.

რადომი, 31 დეკემბერი. ოპატოვის, სანდომირის, კონსკის, ილჟეცის მაზრები ცალკე რაიონათ გამოყოფილია. ამ რაიონის დროებით გენერალ-გუბერნატორათ დაინიშნა კოგოლმსკის პოლკის კამანდირი გენერალი რეისინი.

პეტერბურგი. გაზეთ „სვობოდა"-ს რე[დაქცი]ა გა[illegible] და წაიღეს ყველა ხელნაწერები. ეს გაზეთი თავს დემოკრატიულ-სოციალისტურ პარტიის ორგანოთ აცხადებდა.

ირკუტსკი, 31 დეკემბერი. ნოემბრის შუა რიცხვებში შეჩერებულმა ტელეგრაფმა მხოლოთ დღეს დაიწყო მოქმედება. 28 დეკემბერს გუბერნატორმა განსაკუთრებული გაძლიერებული დაცვის წესები გამოაცხადა. არავითარი არეულობა არ მომხდარა.

მოსკოვი, 1 იანვარი. სახლების ჩხრეკას განაგრძობენ: გუბერნიაში გაფიცვა თითქმის შესწყდა, პოკროვსკის მანუფაქტურაში დაიჭირეს 13 რევოლიუციონერი. პოდოლსკის ფაბრიკებში მუშებს ატუსაღებენ. კომისაროვის ტეხნიკურ სასწავლებელში სამსახურიდან დაითხოვეს 13 მასწავლებელი, გაფიცვაში მონაწილეობის მიღებისათვის. 17 ოქტომბრის კავშირი ცდილობს პარტიაში მიიზიდოს სოფლის მღვდლები, იმ აზრით, რომ შემდეგ თავთავის მრევლზე გავლენა მოახდინონ.

რედაქტ.-გამომცემელი **ვლ. ახმეტელაშვილი**

თფილისი. სტამბა ა. ქუთათელაძისა, ფრეილინის ქუჩა, № 12.